KÖNYVJELZŐ

AZ ÚJ SZÓ MELLÉKLETE

2003. február 13., csütörtök **2. évfolyam, 2. szám**

Az öreg tekintete a szövegen függött, akárha rátapadt volna.

– Megálljunk csak! – ugrott fel helyéről az öreg, minden látható (vagyis külső) indíték nélkül (hacsak valamilyen nem látható) (vagy belső) (nem késztette erre) (például, hogy valami hirtelen az eszébe jutott), és kapott le a szoba északkeleti sarkát elfoglaló heverő fölötti fali könyvespolcról egy nem túlságosan testes, zöld félvászon borítású kötetkét (ugyanazt, amelyet az utóbbi időkben) (miként erről a maga helyén beszámoltunk) (gyakorta és sok haszonnal forgatott, kiváltképp hálás elégtétellel adózván bizonyos soroknak a kötetke 259. oldalán) (melyeknek idézését a megfelelő helyen úgyszintén nem mulasztottuk el, ismétlése tehát felesleges volna) (annál is feleslegesebb, mert történetünk e pillanatában az öreg) (szélsebesen lapozgatva) (nyilvánvalóan valami mást keresett benne, nyilvánvalóan egy másik oldalon) (hogy melyiken, azt nyilvánvalóan ő maga sem tudta.)

„És ma is nehezemre esik az írás, mert sok levelet kellett már írnom, úgyhogy fáradt a kezem" – olvasta az öreg.

„A jövő, kedves Kappus úr, szilárdan áll, mi ellenben a véghetetlen térben mozgunk."

„Ez az" – örült meg az öreg.

„Mint ahogy az ember sokáig tévesen ítélte meg a nap mozgását, úgy csalódik még most is az eljövendő mozgásra nézve", – olvasott az öreg tovább (vagyis – pontosabban – visszább) (minthogy az utóbbi sor a megelőző előtt állt).

„nyilván most költözött beléjük, mert esküdni mernének rá" – olvasott az öreg tovább (vagyis – pontosabban – visszább).

„zavart félelmükben"

„És ez szükséges."

– Úgy van – mondta az öreg.

„Szükséges – és egyre inkább efelé tart majd fejlődésünk –, hogy semmi se történjék velünk, ami idegen, hanem csak az, ami régóta hozzánk tartozik. Oly sokféle mozgatóerőt kellett már átértékelnünk, majd csak felismerjük hát lassanként azt is, hogy amit mi sorsnak nevezünk, az az emberből indul ki, s nem kívülről hat reá. Csakhogy a legtöbben, amíg sorsuk bennük élt, nem szívták fel magukba, nem alakították át, és így fel sem ismerhették azt, ami belőlük eredt; olyannyira idegen volt számukra, hogy zavart félelmükben azt hitték: nyilván most költözött beléjük, mert esküdni mernének rá, hogy azelőtt semmi hasonlót sem találtak önmagukban. Mint ahogy az ember sokáig tévesen ítélte meg a nap mozgását, úgy csalódik még most is az eljövendő mozgásra nézve. A jövő, kedves Kappus úr, szilárdan áll, mi ellenben a véghetetlen térben mozgunk."

Az öreg szilárdan állt, kezében a könyvvel.

Bizonyos idő múltán mégis megmozdult (ha nem is a véghetetlen térben, de legalább hogy a könyvet a helyére) (a szoba északkeleti sarkát elfoglaló heverő fölötti fali könyvespolcra) (visszategye).

Kertész Imre: A kudarc (1988); részlet

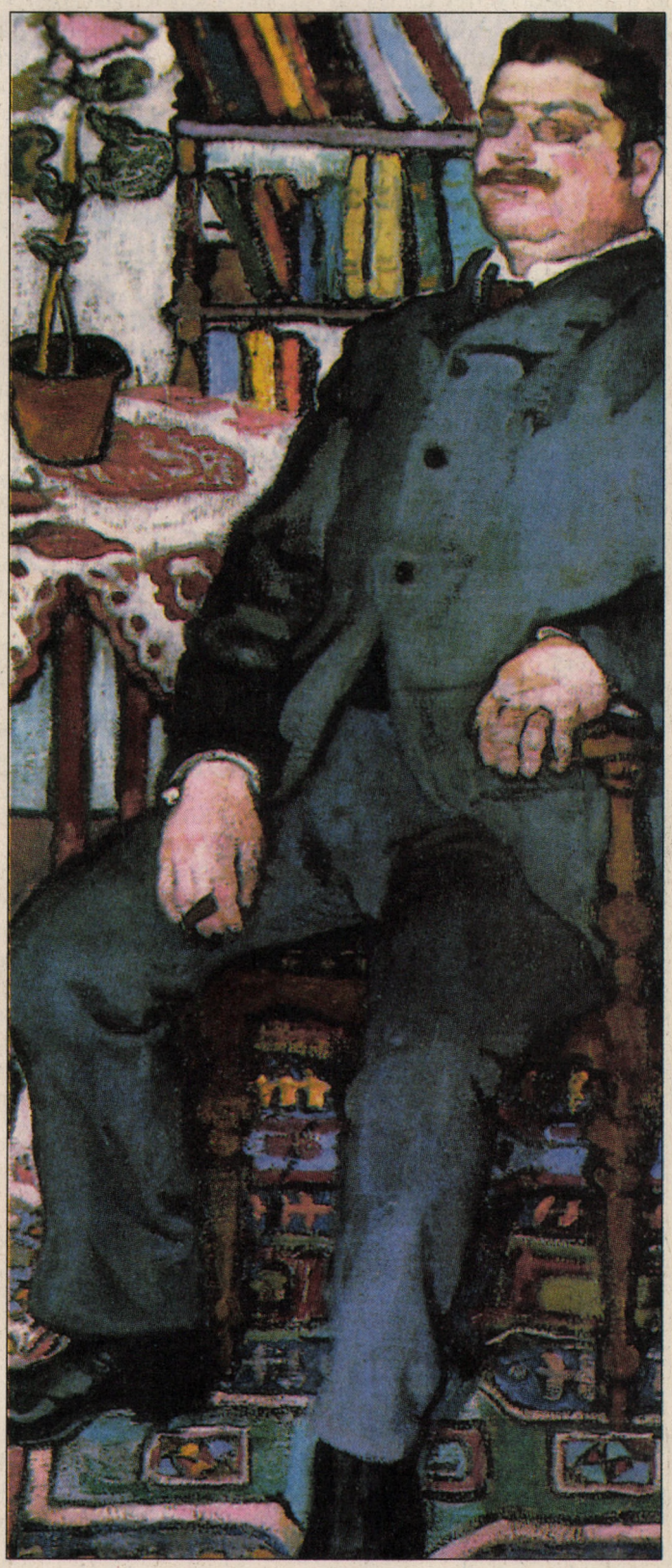

Czóbel Béla: Ülő férfi (1906)

A költő téli képe

Nyolcvan évvel ezelőtt, 1923-ban jelent meg Ölvedi László második verseskötete, *A bányász éneke*. A költő ekkor volt húszesztendős, s mindössze nyolc éve volt még hátra. Összesen három verseskönyve jelent meg, az elsőt – *Valakit várunk* címmel – Budapesten adták ki 1922-ben, az utolsót szülővárosában, Érsekújvárott, 1928-ban; ez a tíz szabad verset tartalmazó (tíz múzsát megidéző), a kivitelezésében egyszerű, ám sok tekintetben formabontó *A múzsák* kötet Kalisch Mór könyvnyomdájának terméke.

Ölvedi László a két háború közötti szlovákiai magyar líra egyik letéteményese volt, amennyiben az új államalakulatba szakadt írástudók közül az elsők közt szólalt meg, s költészetével a történelmi változások tarthatatlanságának meg a kisebbségi sorsra jutott nemzetrész megpróbáltatásainak szószólójává lett. Költői alapállását az erkölcsi, történelmi és szociális igazságért és méltányosságért felvállalt küzdelem jellemzi, verseit pedig erős Ady-hatás. Költészetének jelentősége mára a hagyományőrző emlékápolás csekély alkalmaira zsugorodott. Életművét csak néhány irodalomtörténész tartja számon; legutóbb Zalabai Zsigmond porolta le az Ölvedi-hagyatékot, az *1919. február 12-ike* című versének újraközlésével.

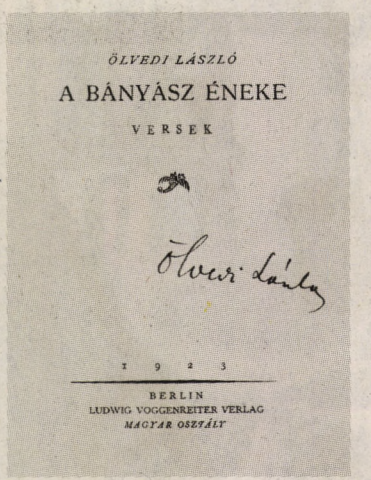

A bányász éneke című verseskötetet néhány hangulatos sora és strófája hozhatja a mai olvasóhoz közel. Egyik érsekújvári versében található ez a kis versszak, az elégikus Ölvedire oly jellemző hang: „Telt marokkal szórom a pernyét / S dúdolok halk, ósdi vecsernyét, / Bánatosat és magyart."

A látomásos-romantikus *Barsi hegyekből* című versből való a következő öt sor: „Ghymes felett piros az égbolt, / Kisértet jár az ó kövek között. / Csontkarjával int, hogy elég volt. / Szakad a fátyol, a kínból szövött. / Ghymes felett piros az égbolt."

A könyvnek talán legszebb sorait a *Téli kép* című szimbolikus verse őrzi, ennek két szimbolikus, zenéjében is nagyon szép sora így hangzik:

„Régi könyvnek romlik a lapja,
És szertehull diribdarabra."

(cs)

Tisztelt szerkesztőség!

Örömmel vettem kezembe az idei első Könyvjelzőt. Jónak, érdekesnek találom, ahogy pár oldalon megannyi új dologgal ismertet meg bennünket. Én nagyon egyszerű falusi ember vagyok, csak kilenc osztályt végeztem, de az olvasás fontos része az életemnek. Számtalan könyvet elolvastam már, mondhatom, mindenevő vagyok. Ahogy az évszakok követik egymást, úgy váltakoznak nálam az olvasandó művek. Ezt úgy kell érteni, hogy érdeklődésem most például a gyermekek világába váltott ismét: ahogy évekkel ezelőtt a gyermekeimmel együtt voltam sokszor gyerek, most az unokáimmal vagyok az. Előfordul, hogy én mesélek nekik, máskor meg fordítva. Ezért jelöltem a slágerlistámba verses- és mesekönyveket, az *Iskolatörténet* címűt pedig azért, mert szívügyemnek tartom a magyar iskolák ügyét, s nagyon szeretném, ha még több magyar gyermek tanulhatna anyanyelvén.

1. Csicsay Alajos: **Iskolatörténet**
2. Zirig Árpád: **Árnyékösvény lovasa**
3. Tóth László: **A Zöld Vadász**
4. Pénzes István: **Lant és kard IV.**

Tisztelettel: **Lévai Irén**

Irodalmi fejtörő

Ki írta **Az elpárolgott fazék** című könyvet?

Segítség: a kötet 1988-ban jelent meg a Madách Könyvkiadó gondozásában, összeállítója Grendel Lajos, aki utószót is írt hozzá. További segítség: a költőről legutóbb a Könyvjelzőben Cselényi László írt. A fejtörő beküldője: ***Méry Júlia***. A megfejtéseket e-mail vagy postacímünkre **március 3**-áig várjuk!

Csiba Lajos
Őszi szarvasbőgések, tavaszi szalonkázások
Gyurcsó István Alapítvány Könyvek

A szerző rajzaival és fényképeivel gazdagon illusztrált kötetet Pomichal Richárd szerkesztette. Csiba Lajos (1901–1966) Csallóközi vadásznapló alcímű könyvével nemcsak a honi vadászirodalom gazdagodott, hiszen 1941 és 1944 közt vezetett naplója fontos művelődéstörténeti adalékokkal is szolgál. De mindenekelőtt élvezetes olvasmány.

Fűzve, 192 old., 15x21 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 120 Sk**

Dusza István
A papír partján
Nap Kiadó

Az ismert újságíró és kritikus (1951–2002) válogatott irodalmi írásai, összesen 25 tanulmány és kritika a szlovákiai magyar irodalom tárgyköréből. Vizsgálatának tárgya Cselényi László, Duba Gyula, Kulcsár Ferenc, Mikola Anikó, Ozsvald Árpád, Tóth László, Tőzsér Árpád, Zalabai Zsigmond és mások egy-egy kötete, továbbá antológiák, jelenségek, értékrendek.

Fűzve, 176 old., 15x21 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 150 Sk**

Gágyor József
Játékos állatkert
Lilium Aurum

A csodaszép kötet (alcíme: Állatok a népi mondókákban és gyermekjátékokban) kiolvasók, csúfolók, hintáztatók, lovagoltatók, találós kérdések, mondókák és játékok szöveges és kottás változatával szólítja játékba közönségét, a gyermekeket (és a szülőket, a nagyszülőket, az óvó és tanító néniket). Csaknem száz állatos dal és vers ábécérendben.

Kötve, 204 old., 16,5x17,5 cm
bolti ár: 182 Sk **kedvezménnyel: 169 Sk**

Görömbei András
Csoóri Sándor
Kalligram

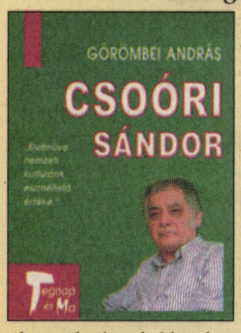

A Tegnap és Ma monográfia-sorozat új kötetében a Kossuth-díjas irodalomtörténész az ismert költő, szociográfus, publicista és politikus életútját, munkásságát elemzi. Elsősorban magából a Csoóri-életműből indul ki, de a művek vizsgálata során a vonatkozó szakirodalomra is hivatkozva mutatja be a sokágú, sok műfajú szerzőt.

Fűzve, 288 old., 12,5x18 cm
bolti ár: 200 Sk **kedvezménnyel: 170 Sk**

Héder Ágnes szerk.
Felvételi tesztek
magyar nyelvből és irodalomból
Lilium Aurum

Hasznos könyv felvételire készülő tanárnak és diáknak egyaránt. Nyolc- és négyosztályos gimnáziumok, valamint szakközépiskolák korábbi felvételi anyagai: a felvételi vizsgák anyaga, tollbamondások, feladatsorok – megoldásokkal. A nagy sikerű, sok helyen tankönyvként használt kötet második, bővített kiadása.

Fűzve, 176 old., 21x29,6 cm
bolti ár: 172 Sk **kedvezménnyel: 159 Sk**

Kiss Szilvia szerk.
Felvételi feladatgyűjtemény
matematikából
Lilium Aurum

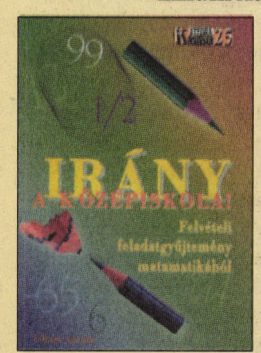

A Katedra Könyvek 25. darabja a középiskolai felvételi vizsgákra készülőknek kíván hasznára lenni: ezúttal a matematika területén. Az előző kiadáshoz képest a könyv nem csak a feladatsorokat és megoldásaikat közli, hanem tematikus egységek bontásában is közli a legtöbb középiskola és nyolcéves gimnázium felvételi anyagát.

Fűzve, 112 old., 14,8x20,7 cm
bolti ár: 113 Sk **kedvezménnyel: 99 Sk**

Magyar Zoltán
A mindentudó fű
Lilium Aurum

A Zoborvidéki mondák és hiedelmek alcímű könyv átfogó válogatás az egykori Nyitra megyei magyarság monda- és hiedelemvilágából. A bőséges monda- és legendagyűjteményt átfogó tanulmány, gazdag jegyzetapparátus, szakirodalom- és tájszójegyzék s több mutató egészíti ki. A közel- és a régmúlt máig eleven mesés történetei, babonái.

Fűzve, 232 old., 14,3x20,6 cm
bolti ár: 162 Sk **kedvezménnyel: 148 Sk**

Papp Imre
Pipacsok
Lilium Aurum

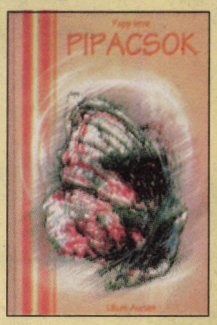

Papp Imre helyzetjelentései, aforisztikus tömörségű látomásai a líra közvetlen és személyes tartományából valók. „A telt idő torkában vagy, / végül is leteszed a követ, / a koppintásban hosszú lábú őzek / jelennek meg az arcodon" – mondja a Galiba című négysoros versében. A költő soraira az illusztrátor Lőrincz Zsuzsa grafikái rímelnek.

Kötve, 48 old., 14,5x22,4 cm
bolti ár: 119 Sk **kedvezménnyel: 105 Sk**

Pappné Petrezsél Szilvia szerk.
Felvételi tesztek
szlovák nyelvből és irodalomból
Lilium Aurum

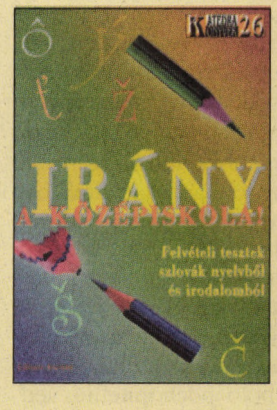

Az Irány a középiskola! sorozatának legújabb kötete több szlovákiai magyar középiskola felvételi vizsgaanyagának összesítésével kíván a szlovák nyelvből és irodalomból felvételre készülőknek segítségül lenni. Az iskolatípusok szerinti feladat- és tesztgyűjtemény tollbamondásokat és a feladatsorok megoldását is tartalmazza.

Fűzve, 148 old., 21x29,6 cm
bolti ár: 176 Sk **kedvezménnyel: 159 Sk**

Sziklay László
Egy kassai polgár emlékei
Kalligram

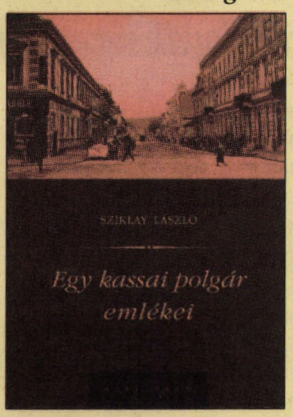

Az irodalomtörténésznek (1912–1987), a szlovák–magyar kapcsolatok kutatójának, a magyar összehasonlító irodalomtudomány jeles képviselőjének posztumusz könyve a hagyatékából került elő. A terjedelmes önéletrajzi napló regényes kordokumentum, a két háború közti (szlovákiai) magyar művelődéstörténet fontos adaléka.

Fűzve, 456 old., 14,7x21 cm
bolti ár: 310 Sk **kedvezménnyel: 250 Sk**

Vajkai Miklós
Akit megölt a siker
Nap Kiadó

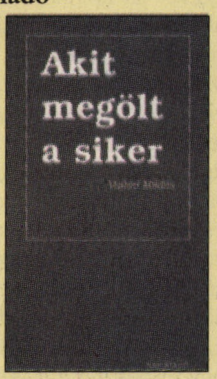

Vajkai Miklós újabb kisregényének színhelye a Kárpátok alatti Pressvár, központi alakja pedig Alenka Nováková, a rádió Éji nocturne-ök című műsorának szerkesztője. A folyó, a hegyek és a rádióépület hűvös kulisszáinak hátterében egy zenei műsorláncolat szellemi üzenetei hatják át s alakítják a könyv szereplőinek életét.

Fűzve, 120 old., 10x18,3 cm
bolti ár: 159 Sk **kedvezménnyel: 120 Sk**

Varga László
Béke poraikra
Gyurcsó István Alapítvány Könyvek

A képekkel, illusztrációkkal, dokumentumokkal, kimutatásokkal és okmánymásolatokkal gazdagon alátámasztott monográfia az I. és a II. világháborúban elesett nagymegyeri katonáknak állít emléket. A könyv a város társadalmi és politikai viszonyain túl bemutatja a harcvonalban elesettek családi hátterét s kitér a holokauszt áldozataira is.

Fűzve, 152 old., 15x21 cm
bolti ár: 100 Sk **kedvezménnyel: 80 Sk**

Margináliák a Sorstalanság szlovák fordításához

Kertész Imre szlovák recepciójáról II.

Kertész Imre *Sorstalanság* című regényének akár megütközést is keltő hatása nagyrészt abból fakad, hogy a megsemmisítés szándékával a koncentrációs táborokba hurcolt zsidók sorsát egy naiv, rácsodálkozó, helyzetével csupán fokról fokra tisztába jövő gyermek nézőpontján keresztül közvetíti, aki a keserű ráébredés pillanatáig igyekszik ésszerű magyarázatot találni arra, ami történik vele. Ebből adódóan a történet előrehaladtával a kizárólagos elbeszélői szerepkörrel felruházott kamasz-hős, Köves György több olyan megnyilvánulásának (értékelés, reflexió, indoklás, vágykifejeződés) is tanúi lehetünk, amit egy, a holocaustot tematizáló regény esetében esetleg nem várnánk. A szentimentális, ritualizáló vagy tragikus stilizáció helyett a szenvtelenségével és apatikus belenyugvásával egyébként is irritáló elbeszélő modalitása nemritkán az irónia irányába tolódik el, vagy megállapításaival a groteszk hatásnak ad teret. Nem véletlenül épp e két stílus- vagy kifejezésminőség nyelvi és tematikai előfeltételei adottak a szövegben, hisz mind az irónia, mind a groteszk az ellentmondásos, egymással összeegyeztethetetlennek tűnő minőségek, értékek, nézőpontok feloldásában, keverésében vagy éppen feszültségteli egyidejűségük megjelenítésében érdekeltek. Az elbeszélt események által egzisztenciálisan érintett narrátor beavatódása folyamán pedig számos olyan helyzettel kénytelen szembesülni, amely – a szándékok rejtettsége okán – kezdetben még meglehetősen vegyes érzelmeket vált ki belőle. Éppen ezért érdemel különös figyelmet az, hogy ezekből a nyugtalanítóan ambivalens tapasztalatokból a fordító (Eva Kroupová) vajon mennyit volt képes átmenteni a célnyelvbe. Általánosságban szólva elmondható, hogy sikerült, az említett elbeszélői tónust és a szöveghűséget is megőrizve, jól olvasható szlovák szöveget létrehoznia, az ironikus és groteszk részek esetében pedig az történt, ami minden fordítás esetében elkerülhetetlen: van, ami az átültetés következtében veszített intenzitásából vagy teljesen elveszett, s van, ami a forrásszöveghez képest erősebbé vált.

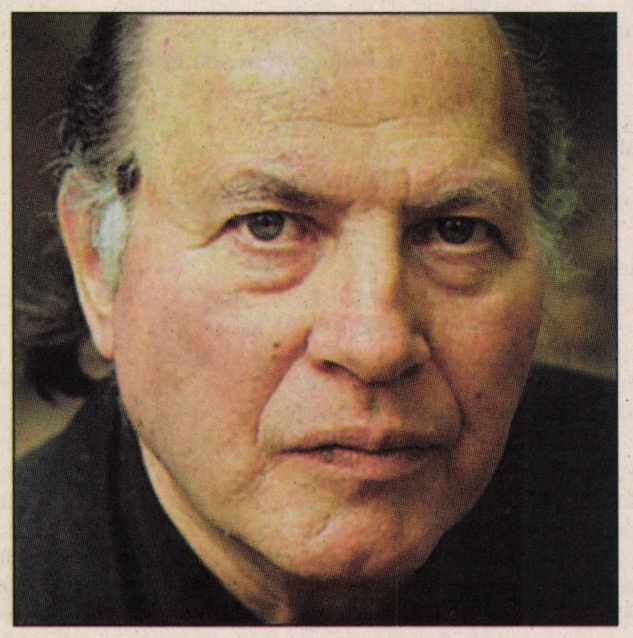

Az első fejezet egyik emlékezetes epizódja a saját készítésű sárga csillagot viselő zsidó kereskedők rövid jellemzése. Az eredetiben ez áll: „Ha jól látom, az a találmányuk, hogy valami kartonlapra van ráfeszítve a szövet, s így persze csinosabb, no meg a csillagok szára sincs oly nevetséges módon elszabva, mint ahogy némelyik otthoni készítményen látni. Észrevettem, hogy nekik maguknak is a saját portékájuk díszlik a mellükön. S ez olyan volt, mintha csak azért viselnék, hogy kedvet csináljanak hozzá a vásárlóknak." A fordítás, sajnos, három módon is tompítja a helyzet iróniáját. Elhagyja a „találmányuk" kifejezést, a „csinos" helyett „szebb formájú" (krajší tvar) áll, az utolsó mondat célhatározói konstrukciójának éléből pedig visszavesz némileg azzal, hogy a „csak azért" helyett „mintha kedvet akarnának csinálni" (akoby chceli urobiť zákazníkom chuť – 11.) szerepel. Ugyanez történik a 7. fejezet azon részletének átültetésekor, mely az elbeszélő-főszereplő testén élősködő bolhákkal való ismerkedését örökíti meg: „A bolhákat sehogy sem tudtam megfogni: fürgébbek voltak, igen érthetően, hisz elvégre jobban is tápláltak, nálam." A szlovák fordítás nélkülözi a hátravetéssel, a hagyományos vagy elvárt szórend megbontásával értelmezői pozícióba kényszerített „nálam" kifejezés gúnyos, morbid hatáseffektusát („Blchy som nijakovským spôsobom nevedel pochytať: boli šikovnejšie ako ja, čo bolo pochopiteľné, veď boli aj lepšie živené." – 147.). Talán csak én csinálok bolhából elefántot, de nem árt hangsúlyozni, hogy a korábban állandóan magyarázkodó, mindenáron értelmet, a dolgok hasznosságát firtató elbeszélő itt már a beavatott helyzetében van, okoskodó, kissé körülményes fogalmazásmódját (igen érthetően, hisz elvégre, nálam) mégis megtartja, ami a morbid komikumnak kedvez; ezért sem kellett volna talán a fordítónak megspórolnia az „elvégre" kifejezést (szlov. „napokon"). A vulgarizmusok fordítása már más tapasztalatokkal szolgál. „A pöcsöd is mosd meg, ott lakik a tetű!" (6. fejezet) szlovák változatában a pöcs-nek a „pišulák" felel meg (119.), ami a valamivel nyersebb, a „szitkozódási gyakorlatban" egyéb konnotációkkal is terhelt magyar kifejezéssel szemben (főként az „ák" képzőnek köszönhetően) jóval bájosabb, mondhatni kedveskedőbb, becézőbb jellegű, ami az adott beszéd- és élethelyzetben – pozitív értelemben – még idegenebbé teszi a megnyilatkozást. A „menjen a p...-ba" (7. fejezet) fordulatot „nech ide do riti"-ként (139.) adja vissza a fordító, ami egyrészt ugyan finomabb ekvivalens („riť" – segg), másrészt viszont az eredeti diszkrét kipontozása helyett kimondja/leírja a (körülbelül a „menj a francba, menj a fenébe" erősségűnek számító) szitokszót, amivel sikerül valamit visszanyernie a szókapcsolat vulgáris jellegéből.

Az elbeszélő következetesen különböző *állatokhoz* hasonlítja az őt körülvevő embereket, ami a groteszk hatáskeltés fontos eszközévé válik. A szlovák fordításban az állatpárhuzamok tekintetében két példa érdemel említést. A narrátor (mostoha) nagyanyját „nagyon okos kifinomult vadászeb"-hez (1. fejezet) hasonlítja, a fordításban „čistokrvný poľovnícky pes" (15.) szerepel, ami szó szerint „tisztavérű", azaz fajtiszta vadászebet jelent. A fordító választhatta volna esetleg az „ušlachtilý" (nemes) kifejezést is, döntésével azonban – nem tudni szándékoltan-e – egy olyan, végeredményét tekintve ironikus szemantikai társítás lehetőségét teremtette meg, amely alapvetően érinti a holocaustot tematizáló szöveg koncepcióját, s mely az eredetiből hiányzik. Köves György többször is említést tesz róla, hogy a táborlakók nagy része, magát is beleértve, a „vérük" miatt került ide, mert az nem tiszta, s bár ő a náci fajelmélet fogalmait nem használja, mondhatnánk úgy is, nem árja származásúak. Az említett hasonlat ennek a megbélyegzettségnek „erőtlenségében" is ironikussá váló ellenpontozása.

A 7. fejezet elején a térdsérülése miatt járni képtelen elbeszélőt végül társai viszik el az orvoshoz, „amolyan gólya-viszi-a-fiát" módra. Ezt a fordító a „pánska stolica, na nej sedí opica" kapcsolattal oldja meg (a rímelést nélkülöző szó szerinti fordításban: úri szék, rajta egy majom ül), ami a szituációba szinte riasztóan oda nem illő, játékossággal párosuló groteszk hatást még fokozottabbá teszi, mint amilyennel az eredeti bír.

Benyovszky Krisztián

Balázs F. Attila
Meztelen lovagok
AB-ART

A költő válogatott és új versei. Múlt és jelen, egyén és közege, sors és szerep, test és lélek párbeszéde, vitája bontakozik ki e versvilágból, s az önmagával folytatott kérdezz-felelek: a „mi maradt belőlünk" kérdése.
Kötve, 72 old., 14x19,7 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel 139 Sk**

Barak László
És ha mégis ringyó?
Nap Kiadó

Meghökkentő kötet. Költői adalék a szlovákiai magyar viszonyok fejlődéstörténetéhez, mégis elsősorban költészet és szómágia, a poézisben gondolkodó polgár versekbe foglalt voksa.
Kötve, 88 old., 17x16 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 150 Sk**

Beniczky Péter
Gyémánt hasad vértől
Lilium Aurum

A 17. századi, magyar és szlovák nyelven verselő költő ikerverseinek máig egyetlen kiadása, Csehy Zoltán utószavával.
Fűzve, 120 old., 12,5x19 cm
bolti ár: 89 Sk
kedvezménnyel: 69 Sk

Gál Sándor
65 vers
AB-ART

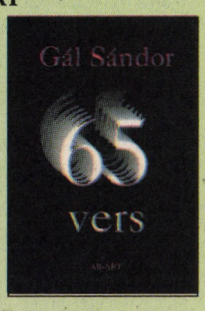

A kötet Gál Sándor hatvanöt versét öleli fel – a legjelentősebbeket. Nemcsak a szokásos válogatások színvonalát múlja felül, eleget tesz a legjobb értelemben vett irodalomnépszerűsítés követelményeinek is.
Fűzve, 112 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel 139 Sk**

Mészáros Ottó
Poemateria
AB-ART – Magyar Műhely

A művész kötetének három fejezete verseit, vizuális költeményeit, legfontosabb performanceainak színes és fekete-fehér képekkel illusztrált dokumentációit fogja össze.
Fűzve, 200 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 180 Sk
kedvezménnyel: 162 Sk

Czesław Miłosz
Ahogy elkészül a világ
AB-ART

Válogatás a Nobel-díjas költő lírájából az Angliában élő Gömöri György fordításában.
Fűzve, 72 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Monoszlóy Dezső
Gutaütöttek balladája
AB-ART

Az akarat test feletti hatalmának megszűnését, e hatalom visszaszerzésének lassú és keserves folyamatát fogalmazza meg új művében, e hosszúversében a költő.
Kötve, 64 old., 13x19 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 135 Sk

A perverzió méltósága
Válogatta és az utószót írta Németh Zoltán
Kalligram

Botrányos könyv is lehetne, csak éppen meg kell találnia a megfelelő olvasóját. Virtuális botránya a test újkori obszcenitásában rejlik. Olvasásunk kiindulópontja és végeredménye a testünk. Fűzve, 95 old., 12,5x20 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Szeles Annamária
Anima
AB-ART

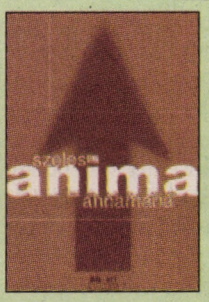

Szeles Annamária 30 versből álló, életrajzi ihletettségű ciklust ad közre. Kritikusai a XX. századi magyar irodalom Oravecz- és Kukorelly-poézisével fémjelezhető vonulatához kapcsolják költészetét.
Fűzve, 64 old., 13x19 cm. Bolti ár: 120 Sk
kedvezménnyel: 109 Sk

Sztratón
Kölyökmúzsa
Csehy Zoltán fordítása
Kalligram

Sztratón fiúszerelemről szóló műve az ún. Görög Antológia XII. könyvét alkotja. A fordítás először jelenik meg magyarul. A jegyzetek révén beszélgetőkönyvet kap az olvasó.
Fűzve, 320 old., 14,5x22,5 cm
bolti ár: 259 Sk **kedvezménnyel: 229 Sk**

Tőzsér Árpád
Mintha erdei állat volna és angyal
Nap Kiadó

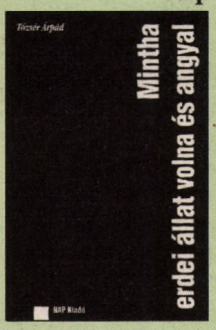

Az életműsorozat zárókötete, a szerző *versfordításai*. Címét kedvére, kezére játszva Hamvas Béla találta ki az észak felé kiterjesztett Közép-Európában honos ember-alatti és ember-feletti lény jellemzésére.
Fűzve, 123 old., 15x25 cm
bolti ár: 110 Sk **kedvezménnyel: 89 Sk**

Zirig Árpád
Árnyékösvény lovasa
Lilium Aurum

Negyven év lírai termése: a kötet a költő válogatott és új verseit tartalmazza. „Az egészséges lokálpatriotizmus fűti, a természethez való érzelmi kötődés" – mondja a versekről Szeberényi Zoltán.
Fűzve, 116 old., 10x19,4 cm. Bolti ár: 123 Sk
kedvezménnyel: 109 Sk

Csallóközi vadásznapló

Igaza van Csiba Lajosnak, amikor azt írja: „A naplóíráshoz idő, hangulat és jó adag fatalizmus kell. Habár ma is vallom, hogy sokkal kényelmesebb a napló anyagát végigélni, mint papírra vetni, mégis megpróbálkozom vele." Bizony, naplót írni, kitárulkozni akár önmagunk előtt is, nem könnyű feladat, bátorság kell hozzá. Csiba Lajos vadásznaplójával először közel tíz esztendeje, 1993 augusztusában találkoztam, ekkor vehettem kezembe fénymásolt lapjait. Egy perzselő nyári délutánon a somorjai Honismereti Házban a felső-csallóközi polgármesterek társaságában a honfoglalás 1100. évfordulójának előkészületeiről folyt a megbeszélés. A ház tágas udvarán, az öreg diófa lombsátra alatt ültünk.

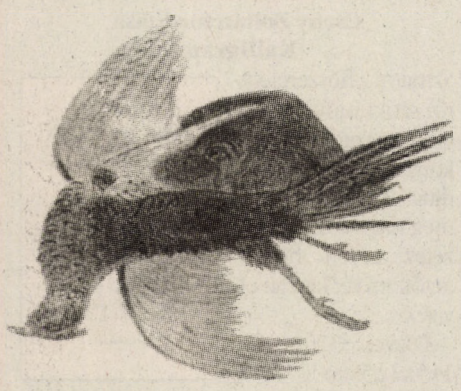

Presinszky Lajos itt adta kezembe a gyöngybetűkkel írt vadásznapló másolatát, tudta előre, hogy nagy örömöt szerez vele. Arra azonban nem számított, hogy attól a pillanattól kezdve számomra megszűnt a világ, és jövetelem célját is elfelejtem. Úgy kellett nyugtatgatnia, hogy az olvasnivalót hazavihetem, s otthon nyugodtan áttanulmányozhatom. Így került hát először hozzám Csiba Lajos vadász, ornitológus és oológus (az oológia a madártojások gyűjtésével foglalkozó tudomány) naplója, kéziratként. A szerzőről tudni kell, hogy tehetős tejfalusi birtokos család sarja volt, ennélfogva a Magyaróvári Mezőgazdasági Akadémián végzett. (Nagy a gyanúm, hogy ez az akadémia nemcsak szakmai tudást, a gazdálkodásra vonatkozó ismereteket nyújtott hallgatóinak, hanem felhívta figyelmüket a természetvédelemre és az élővilág megbecsülésére, szeretetére is.)

A fiatal ornitológus a szülői birtokon kezdett gazdálkodni és vadászgatni, emellett azonban madártani megfigyeléseket is végzett. Tanítómestere a somorjai Kunszt Károly (1859–1939) volt, akitől megtanulta a madarak preparálását, s az ő buzdítására látott hozzá Felső-Csallóköz és a Szigetköz madárvilágának tanulmányozásához, feldolgozásához.

Naplóját 1941. július 30-ától vezette. Íme, az első bejegyzés: „Sanyival és Molnár Bélával megkíséreljük Tejfaluszigeten az őzsípolást. Nekem esti leshelyül az öregjegenyési Nagytisztás jutott. Esti hat óra lehetett, mikor felgallyaztam a magaslesre. Még vígan sütött a nap. Az alattam elterülő tisztáson semmi sem volt kint. Kényelmesen elhelyezkedtem a hochstandon, azután elszívtam egy cigarettát, majd néhányat fújtam a sípomba." Egyszerű, pontosan fogalmazott mondatok. Az olvasó tudja, miről van szó (a hochstand magaslest jelent), és sejti, mi fog történni...

Ám Csiba Lajos számára az sem közömbös, hogyan írja le a történteket. Naplójába 1942. augusztus 27-én ezeket jegyzi fel: „Teljes szélcsend ülte meg az erdőt, falevél sem mozdult. Távolról idehangzott a cséplőgép búgása. Istentelenül tűzött a nap, elkésve imitálva a júliusi forróságot. A hangulat mégis őszre hajló: a vágás bokrai közül elvirágzott, száraz szamártövis nyurga kórója tör fel a magasba. A fűzek, kőrisek nem is oly rég még haragos zöldje már sárgássá fakult. Közeledett a szeptember, a színek hónapja, kárpótlásul a kacagó tavasz és a mélázó nyár elmúlásáért. Az ősz legjobban talán egy elegáns, jól öltözött, de már öregedő szépasszonyhoz hasonlítható, aki okosságával, szellemességével igyekszik pótolni tovatűnt fiatalságát. Mindezt tudva, én mégis az Ősz szerelmese vagyok! Mennyi hangulat, színpompa, édes, érett íz van benne!"

Ezen a bizonyos napon nem ejtett el semmit, mégis jó volt a kedve: „Szúnyogdongás közben kecmeregtem le a hochstandról, és anélkül, hogy valamit láttam volna, búcsút mondtam az erdőnek."

A kéziratnak hosszú utat kellett megjárnia mostani megjelenéséig (létezéséről magam is hírt adtam annak idején A Hét hasábjain). Kiadását a Gyurcsó István Alapítvány vállalta el; a kézirat gondozását, szerkesztését Huszár László megbízásából Pomichal Richárd végezte el, s most, hogy kezemben tarthatom Csiba Lajos *Őszi szarvasbőgések, tavaszi szalonkázások* című csallóközi vadásznaplóját, megállapíthatom, hogy a szerkesztő kiváló munkát végzett.

Az esztendők haladását követő naplót fejezetekre bontotta, az egyes fejezeteket találó címekkel látta el (*A szárazerdei bak; Nagyvadas terület bérlője lettem; Az elvarázsolt szarvasok; Kőrösy tata üzelmei; Jégsáncok a Duna-parton; Felső-csallóközi előkelőségek, vadászirigység és terpentin; Eredményes gútori kirándulás, némi keserű szájízzel; Vőki és doborgazi körvadászatok...* stb.), még érdekesebbé téve a naplót. No de a grafikák és a korabeli fényképek is csak növelik a könyv értékét.

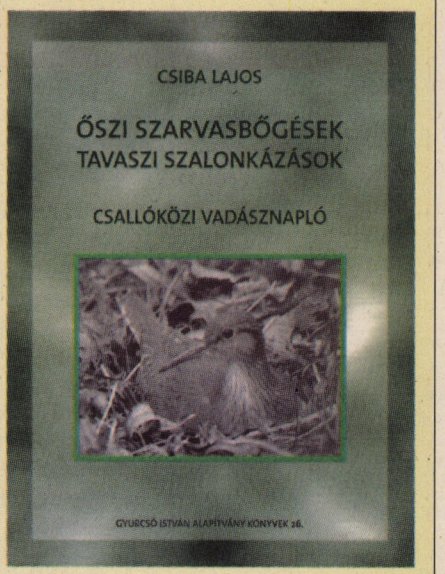

Csiba Lajos
Őszi szarvasbőgések, tavaszi szalonkázások
Gyurcsó István Alapítvány Könyvek
Fűzve, 192 old., 15x21 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 120 Sk

A naplóból kiderül az is, hogy Csiba Lajos nemcsak jó vadász, hanem remek csallóközi ember és megbízható társ volt egy személyben, ezt bizonyítja az is, hogy Somorjától távolabb eső vidékekre is meghívták. Nem szerette a beképzelt, fennhéjázó, magukat lövőbajnoknak képzelő vadászokat. Egy rendőrtanácsosról ezt jegyezte fel naplójába: „Mint méltóságához illik, elég hangadóan viselkedett az összejöveteleknél, és igyekezett mindenkit meggyőzni az ő nagy vadász voltáról. A vadászat első felében nem is történt semmi feljegyzésre méltó cselekmény. Az egyik kör bezárása alkalmával egy nyúl vette irányába útját, és barátunk nem véve tekintetbe, hogy a nyúlon kívül emberek is vannak a közelben, odalőtt, s egy lövésre sikerült nyulat és egy szerencsétlen hajtót is lőnie."

A napló 1944. április 23-án ér véget – a kéziratból a jelek szerint több lapot kitéptek. Csiba Lajos töredékes naplója azonban most, e könyvben kiegészült madártani feljegyzéseivel; a naplóhoz csatolt *Madártani töredékek* című rész ízelítő a szakíró ilyen irányú munkásságából – szerzőnk egyebek közt 141 madárfaj mintegy 2600 tojását gyűjtötte össze... Csiba Lajos a háború után Magyarországra költözött, de szülőföldjével mindvégig tartotta a kapcsolatot. Hatvanöt éves korában hunyt el, 1966-ban, hamvai Dunakilitiben pihennek. Talán, ha munkáját s életét több segítség övezi, többre futotta volna átfogó tudásából.

Motesiky Árpád

NÉPRAJZ ÉS HELYTÖRTÉNET

Baranyay József
Nagyobb munkái
Kalligram

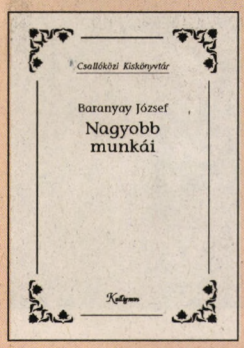

A szerző (1876–1952) nyolc könyve, melyekben a régi Csallóköz életével foglalkozik; az első Csehszlovákia két évtizedében átélt próbáival.
Kötve, 600 old., 13x20 cm
bolti ár: 349 Sk
kedvezménnyel: 289 Sk

Jókai Mária
András-naptól farsangig
Nyitra vidékén
AB-ART

Jókai Mária kötete a téli időszak ünnepeit, szokásait, babonáit veszi sorra, s a kiveszőfélben levő néphagyományokat. Fotódokumentumokkal.
Fűzve, 124 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Ľubomír Navrátil, ed.
A Csallóköz szívében
Nap Kiadó

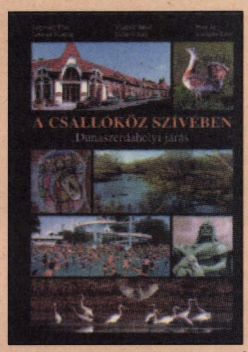

Minden, amit a Dunaszerdahelyi járásról tudni kell: története, természeti adottságai, településtörténeti vázlata, városai és falvai, geológiai, éghajlati viszonyai, növény- és állatvilága.
Kötve, 352 old., 17,5x24,4 cm. Bolti ár: 600 Sk
kedvezménnyel: 500 Sk

Bodnár Mónika
Etnikai és felekezeti viszonyok a Felső-Bódva völgyében a 20. században
Lilium Aurum

A térség népi kultúrájának fontos kiindulópontja e dolgozat, melyet a szerző levéltári források felhasználásával állított össze.
Fűzve, 136 old., 23,7x16,6 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel: 239 Sk**

Liszka József
A szlovákiai magyarok néprajza
Lilium Aurum – Osiris

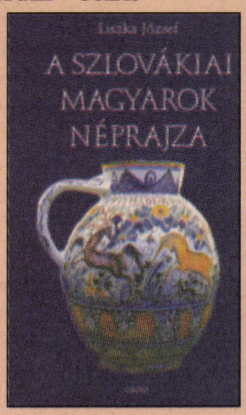

Tudománytörténeti jelentőségű és hiánypótló áttekintés, a mai Szlovákia területén élő magyarok népi kultúrájának összefoglalása, hasznos lexikon.
Kötve, 544 old., 17,5x24 cm
bolti ár: 760 Sk
kedvezménnyel: 700 Sk

Novák Veronika, ed.
Vágsellye 1002–2002
Nap Kiadó

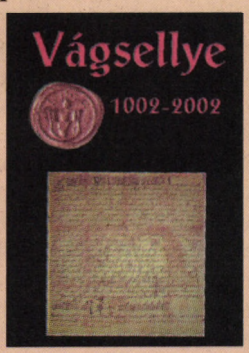

Vágsellye története, mezőgazdasága, kereskedelme, ipara, közéleti és művelődési helyzete, iskolatörténete, a város neves személyiségei. Kötve, 288 old., 17,2x24,4 cm
bolti ár: 600 Sk
kedvezménnyel: 500 Sk

Csáky Károly
Jeles elődeink
Lilium Aurum

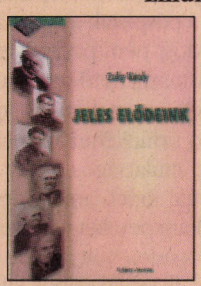

A 130 kisportrében bemutatott neves személyek a történelmi Hont megye szellemiségének, műveltségének alakítói voltak.
Fűzve, 188 old., 16,5x23,3 cm
bolti ár: 179 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

L. Juhász Ilona
Rudna I.
Temetkezési szokások és a temetőkultúra változásai a 20. században
Lilium Aurum

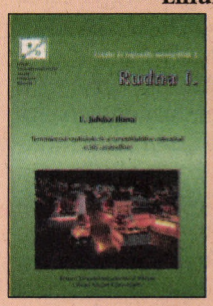

Rudna temetőjének teljes dokumentációja. A halállal, temetéssel kapcsolatos hiedelmek, szokások.
Fűzve, 344. old., 16,5x23,8 cm
bolti ár: 400 Sk
kedvezménnyel: 200 Sk

Pukkai László
Mátyusföld I.
Lilium Aurum

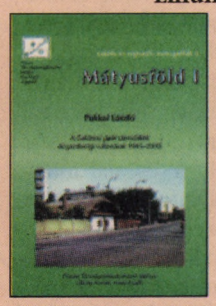

A tájegység gazdasági-nemzetiségi átalakulását mutatja be, kiemelt figyelmet szentelve a második világháború utáni magyarellenes intézkedéseknek.
Fűzve, 197 old., 16,5x23,8 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel 210 Sk**

Csáky Károly
A Középső-Ipoly menti palócok népi hiedelemvilága
Nap Kiadó

A palócok népi hiedelemvilágának bemutatása, a témakör szintézisét is megteremtve. Értékes, egyedülálló hiedelem-monográfia.
Fűzve, 250 old., 15x25 cm
bolti ár: 220 Sk
kedvezménnyel: 119 Sk

Nagy Iván
A csallóközi dudáshagyomány
Kalligram

A hangszer és történetének átfogó monográfiája, különös tekintettel a népzenei műfaj csallóközi vonatkozásaira.
Kötve, 216 old., 17,3x20,6 cm
bolti ár: 230 Sk
kedvezménnyel: 199 Sk

Virágok vetélkedése
Szíjjártó Jenő népzenei gyűjtéséből
Nap Kiadó

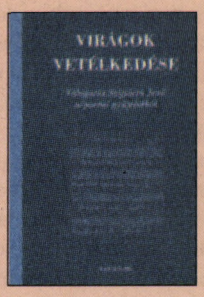

Az Ág Tibor által sajtó alá rendezett gyűjtés a népdalköröknek, az alap- és középiskolák pedagógusainak és tanulóinak jelent tiszta forrást.
Fűzve, 254 old., 14,5x21 cm
bolti ár: 200 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Vitetnek ítélőszékre

A gályarab prédikátorok története a protestáns mártirológia egyik leglátványosabb fejezete

Az ügy

Az Úr 1673. évének szeptemberében a Pozsonyban székelő királyi törvényszék elé harmincöt protestáns prédikátort idéznek felségárulás vádjával. Fél évvel később az eljárást jelentősen kiszélesítik, s most már összességében mintegy ötszáz református, illetve evangélikus lelkészt, tanítót, egyházfit fognak perbe. Időközben nemcsak a beidézettek köre bővül, hanem a vádaké is: istenkáromlás bűntette a katolikus egyház ellen, felségárulásra buzdítás, magángyűlések tartása, ellenszegülés, törökökkel való cimborálás etc., etc. Amiként a vád általánosító, akként általánosító a büntetés is: nem egyes személyekre szól, hanem megkülönböztetés nélkül minden érintettre. A vádirat ugyanis megdöbbentő vehemenciával állítja: „A Magyar Királyság valamennyi(!) prédikátora az elmondott zendüléssel igenis szoros kapcsolatban állt, sőt annak résztvevője volt, tehát ez alól egyikük sem kivétel." Sokan inkább elbujdosnak a törvényszék elől, néhányan áttérnek katolikus vallásra, aki pedig írásbeli ígéretet tesz, hogy itthon többé lelkészi munkát nem végez, kegyelmet kap. (Szekfű Gyula szerint kétszáznál több, többségében német származású pap vándorol így ki Németországba, illetve tér vissza oda, ahonnan annak idején jött.) Negyven – más adatok szerint negyvenegy – prédikátor azonban hajthatatlan marad és mindvégig hűen ragaszkodik hitéhez. Őket előbb várfogságra (Lipótvárra, Komáromba) küldik, majd katonai kísérettel a spanyol fennhatóság alatt álló Nápolyba gályarabságra. A súlyos megpróbáltatásokat átvészelő rabokat két évvel később, 1676-ban szabadítja ki de Ruyter holland admirális. Ekkor már csak huszonhatan élnek, és már a császár sem zárkózik el szabadon bocsátásuk elől, nem utolsó sorban azért, mert eljut hozzá a holland katolikusok panasza, hogy hazájukban a felháborodás miatt a katolikusoknak még a magán vallásgyakorlás is tilos.

A per mint a vallásháborúk része

A XVII. század figyelmes kortársainak nem lehetett kétségük afelől, hogy a vallás dolgában folyamatosan ideiglenes állapotban élnek. A hazai katolikusok a protestáns európai hatalmak megerősödésétől rettegtek, a protestánsok pedig féltek, hogy az 1606-os, 1608-as, valamint 1647-es (nekik kedvező) vallástörvények csak addig maradnak érvényben, amíg az azokat kieszközlők (Bocskai s a Rákócziak) hatalmi státusza él. A per előtt négy évvel kudarcba fulladt a Wesselényi Ferenc és Zrínyi Péter nevével jelzett magyar összeesküvés (Zrínyit, Frangepánt és Nádasdyt 1670. április 30-án kivégezték), és német részről éppen a Wesselényi-lázadás ürügyén, a Lipót-féle abszolutizmus harmadik évtizedében nyílt alkalom rá, hogy az alapvetően politikai jellegű abszolutista törekvések mellékvizén frontális támadás induljon a Habsburg-államegyház „ellenségei", a reformátusok és evangélikusok, vagy ahogy jelen perirat is időnként említi őket, az akatolikusok ellen. Csakhogy Lipót nem számolt azzal, hogy két ok miatt ez a gályarabper nagy visszhangot fog kiváltani Európában. Egyrészt azzal, hogy benne az ellenreformátorok olyan eszköztárat (érvrendszert, büntetési módot) alkalmaztak, amely egy elvakultabb kort, az 1600-as évek elejét idézték, másrészt mert a perbe fogott prédikátorok iskolázottságuk és kiterjedt kapcsolataik révén eredményesen mozgósították hittestvéreiket Svájcban, Hollandiában és a német tartományokban.

A gályarabper mint olvasmány

A perirat – általában és konkrétan – nem éppen könnyű olvasmányfajta. Gyanítom, e könyv olvasói közül is sokan megelégednek majd a vaskos kötet elején található bevezető tanulmánnyal, amely egyébként önmagában is számos érdekes problémát vet föl – más könyvekkel együtt olvasva pedig érzékletes képet rajzol a XVII. századi viszonyokról. Ami a per szövegét illeti, S. Varga Katalin nagyon sokat tett azért, hogy a latin irat magyar fordítása közérthető legyen, habár a szöveg élvezéséhez még így is csak nagyon fegyelmezett olvasásmóddal juthatunk.

Ám aki mégis bemerészkedik a jegyzőkönyv szövegébe, annak különös élményben lehet része. A fordító tiszteletre méltó erőfeszítése révén a textus szinte teljesen mentes a középkori cirkalmasságtól, s az olvasó több mint négyszáz év távlatából időnként hollywoodi bírósági teremben érezheti magát. Különösen érzékletes a fel- és alperes ügyvédek okfejtő feleselése, bizonyos pontokon pedig, pl. a Vitnyédi-levelek hitelességét firtató adok-kapok olvasásakor (109–119. o.), vagy a vádló-védő összefoglaló replikáiban (183. oldaltól) a fordító annyira képes volt visszaadni az élőbeszéd hitelességét, hogy hajlamosak vagyunk elfelejteni, nem a per teljes jegyzőkönyvét, csak annak kivonatát olvassuk. A perben megszólalók csűrése-csavarása mögül időnként az is előbukkan, hogy a tárgyaláson nem az igazság kiderítése zajlik, hanem – modern kifejezéssel – show a nyilvánosság számára. Mert mi más lenne a király nevében felszólaló ügyész 191. oldalon található, túlzásoktól hemzsegő, hatásos szóképekkel felnagyított, patetikus érvelése amellett, hogy a katolikusok micsoda megaláztatásoknak vannak kitéve?

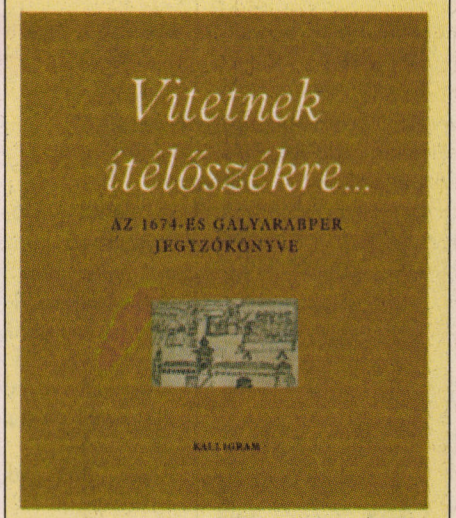

Vitetnek ítélőszékre
Az 1674-es gályarabper jegyzőkönyve
Kalligram
A könyv a gályarabper néven hírhedt esetet idézi meg. Az 1674-ben Pozsonyban törvényszék elé idézett több száz protestáns prédikátort az uralkodó és a katolikus egyház iránti ellenséges szándék vádjával fogták perbe. A processzus eredeti jegyzőkönyvét 1999-ben találta meg S. Varga Katalin. A könyv tartalmazza az eredeti jegyzőkönyv latin szövegét s ennek magyar fordítását.
Kötve, 344 old., 21,5x21,5 cm
bolti ár: 599 Sk
kedvezménnyel: 499 Sk

Stilisztikai szempontból a gályarabper nyelvezete, verbális érvelési módja egy korábbi kort idéz. „A tizenkettedik tanú, nemes Puczin Éva Rosina úrnő becsületére vallja, hallotta, hogy az ottani prédikátorok leplezetlenül kinyilatkoztatták, a páspisták az egyház fattyai, és a misét az ördög, nem pedig Isten eszelte és találta ki", egy másik tanú pedig azt hallotta, hogy valaki(sic!) „a katolikusok miséit emberi vagy disznó ürülékéhez hasonlította". Tulajdonképpen mulatságos, hogy a vád olyan szóhasználattal érvel, amely egyrészt a korabeli boszorkánypereket jellemezte, másrészt teljesen elfogadott volt az akkori pamfletirodalomban. Az ilyesféle csípős kifejezések („genyetség, verőártány, szodomista pápa/Kálvin" stb.) már korábban is – pl. Alvinczi vagy Pázmány szövegeiben – túl megszokottnak számítottak ahhoz, hogy pert lehessen rájuk alapozni.

Koncepciós eljárás?

Bizonyos jelek alapján állítható, hogy a prédikátorok perén elhangzottakat valaki tendenciózusan kivonatolta. Önmagában a jogi eljárás koncepciós voltát botorság lenne zokon venni, hiszen a vallásháborúk korában egyik fél sem válogatott az eszközökben, így a vallási motivációjú pereskedés sem volt szokatlan. (A kálvinista I. Rákóczi György dési bizottsága pl. hasonló szigorral csapott le Er-

délyben az unitáriusokra és szombatosokra, mint most a pozsonyi törvényszék.) Általában véve pedig a független bíróság gondolata a felvilágosodás előtt egyszerűen nem létezett; a pozsonyi bíróság tagjait is természetesen a király delegálta, vagyis eleve nem lehettek függetlenek. Ráadásul ebben a konkrét perben a felhozott vádak erősen politikai jellegűek voltak, így „a felsorakoztatott állításokat tételesen cáfolni lehetetlen volt, a védelem legföljebb a megtörtént események szándékait és kiváltóit helyezhette más megvilágításba" (S. Varga Katalin).

Más dolog viszont, hogy a perbeli kétoldalú érvelés nagy része írásban zajlott; ezekből készített valaki összefoglalót, s azt terjesztette a döntőbíróság elé – a kor jogi szokásainak tökéletesen megfelelően. Figyelemre méltó pl., hogy ellentétben a vádlóval, aki imponálóan széles nyelvi apparátussal támad, a védőügyvéd csak egyetlen érvet (a bűnök konkrét bizonyítatlanságának tényét) ismétli unosuntalan. A derék ügyvéd – legalábbis a szövegben – azzal sem él, hogy az ügyészéhez hasonló emocionális érvelést használjon, noha kétségkívül lett volna rá példája elég. Talán nem akarta szítani a kedélyeket? Vagy félt? Esetleg megtette, de a jegyzőkönyvkivonat összeállítója ezeket a részeket szándékosan kihagyta? Nos, akárki rövidítette is írásos formában az eredeti hozzászólásokat, mind jogi, mind nyelvi szempontból jó érzéke volt a drámai sűrítéshez. A mai olvasó pedig hálás érte – noha tudja, ez is a per tendenciózusságát szolgálta.

Megválaszolatlan kérdések

Miért van olyan érzése az olvasónak, hogy a jegyzőkönyv – 1674. április 30-i dátummal és Szelepcsényi esztergomi érsek aláírásával – valahogy furcsán-sebtében fejeződik be?

Miért éppen az a negyven(egy)? Kik ők pontosan, és miért éppen ők? Az ítélet nem nevezi néven őket, sőt a bíró utalása alapján jóval többen voltak: „Úgy döntöttünk, hogy mivel – mint láttuk – a törvényesen elítélt személyek nagy száma és a megfelelő számú béklyó hiánya miatt valamennyi perbe idézett egyenként nem börtönözhető be..." S mind közül a legizgalmasabb kérdés: Ha a prédikátorokat fő- és teljes jószágvesztésre ítélték (ez áll a szövegben), milyen oknál fogva nem hajtották végre az ítéleteket? Milyen körülmények között lett a halálbüntetésből előbb várfogság, majd gálya? (A Nápolyba küldés gondolata talán Kollonics Lipóttól származott, aki korábban máltai lovag volt s maga is karcolt gályákon.) Sajnos, esetleges kétségeinket a perszöveg után közzétett – s egyébként unikátumszámba menő – rajzsorozat sem oszlatja el, sőt!

Nyilvánvaló, hogy a szakmai feltáró munkának S. Varga Katalin könyvével nincs vége. A szerző maga állapítja meg, hogy a legtöbb perbe fogottról „a rabság tényén kívül nincs semmiféle adatunk". Maradt hát megválaszolandó kérdés elég, de az is tény, hogy megbízható szövegforrás hiányában eddig egyáltalán nem lehetett hitelesen rekonstruálni a gályarabper pontos indítékait, lefolyását és mélyebb politikai összefüggéseit. E remek, nagyívű könyv után immár megkezdődhet az aprómunka.

Lezárás

A gályarab prédikátorok sorsa a protestáns mártírirodalom egyik leggazdagabb és leglátványosabb fejezete, s benne a felmagasztosulás folyamatához inkább illik a szimbolizálás, mint a tudományos hitelesség. De kell-e hangsúlyozni, hogy könyvünk szempontjából a hitelesség a kulcsszó? A kollektív történelmi tudat ugyanis érdekes jelenség. Nem törődik tudományos kategóriákkal, inkább érzelmi kötődésekből teremt évszázadokon átívelő szimbólumokat. Márpedig egy percig sem kétséges, hogy a gályarabok szenvedéstörténete szimbólum. Erre utalnak az emlékhelyek Sárospataktól Debrecenen át Dunaszerdahelyig, meg az is, hogy a köztudat ragaszkodik a bibliás negyvenes számhoz, noha kortárs visszaemlékezők szerint eggyel többen („harmincöt prédikátor és hat iskolamester"), a perirat szerint meg jóval többen voltak a rabságra ítéltek.

A magyar történeti irodalomnak költséges bár, de nemes hagyománya az eredeti források kiadása. A mostani szövegközlés és fordítás az Esztergomi Prímási Levéltárban fennmaradt, eddig ismert egyetlen eredeti jegyzőkönyvkivonat alapján készült. Az eredetileg lefordításra szánt ún. Betléri-szöveget Erdélyi Géza akkori rozsnyói lelkész, ma református püspök, találta meg a betléri Andrássy-kastély könyvtárában 1973-ban. És minden bizonnyal Koncsol László is – aki jelenleg a református egyház főgondnoka – éber figyelemmel követte a gályarabper kiadásának történetét. Mindenki erőfeszítése tiszteletet parancsol, aki előmozdította, hogy a hírhedt gályarabperről, amely megemésztetlen traumaként szerintem máig befolyásolja a magyar protestánsoknak a katolikus többséghez való viszonyát, tisztább, hitelesebb képet kapjunk. Más, hasonló jellegű forráskiadványokkal ellentétben ennek a könyvnek a hátterében nem áll nagy tudós gárda tekintélye, mégis: köszönettel tartozik érte a magyar protestáns közösség éppúgy, mint az egész magyar eszmetörténet.

Vajda Barnabás

HOBBI, SZÓRAKOZÁS

Miklós Dénes
Négy évszak a háztájiban
Nap Kiadó

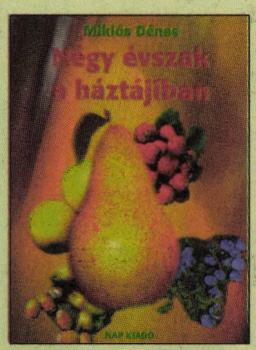

Száz ismeretgyarapító jó tanács kezdő és gyakorló kertészkedőknek az évszakoknak megfelelő elvégzendők bontásában – az almától a zsázsáig. Hasznos segítség a zöldség- és gyümölcsfajták kiválasztásához, megfelelő gondozásához, tárolásához.

Fűzve, 164 old., 15x21 cm
bolti ár: 160 Sk
kedvezménnyel: 120 Sk

Szívderítő NAPtár
A család kalendáriuma 2003
Nap Kiadó

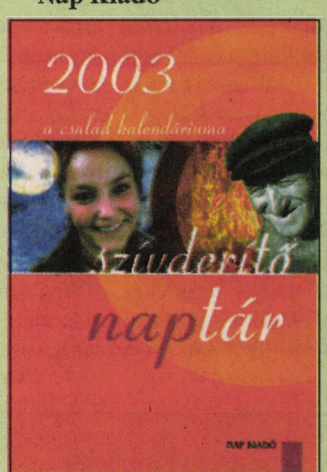

A naptári részen túl egy esztendőre való olvasnivaló, színes rovatokkal: vendégségben, időutazás, tudomány, évforduló, önvallomás, anyanyelvünk, világjáró, háziorvos, sport, divat, kézimunka, ráérő idő, fészek, nyerő, viccek, színes gyermekkalendárium, sőt ráadás.

Fűzve, 192 old., 17,6x24,6 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 99 Sk**

Vidám kalendárium
2003
AB-ART

Humorból sosem elég! Sivár, zűrös vagy szürke hétköznapjainkból jólesik elkalandozni a tréfák világába. Aki szereti a sokrétű és találó horoszkópokat, annak most bőven lehet része benne. Vidám tesztek, humoros írások, keresztrejtvények, rengeteg csiklandós karikatúra és képi humor tarkítja a kalendáriumot.

Fűzve, 88 old., 15x21 cm
bolti ár: 89 Sk **kedvezménnyel 79 Sk**

Elhallgatásokból építkezés

Zsadányi Edit könyve, *A csend retorikája* olyan prózaelméleti munka, amely elsősorban az irodalomtudományi szakma mai és leendő művelőinek szól, ám érdeklődéssel forgathatják a „laikus" olvasók is. Zsadányi Edit ugyanis élvezetes, hellyel-közzel belletrisztikus stílusban vezet be a modern regények olvasásának és interpretációs stratégiáinak világába. A modern epika egyik jellegzetes ismérvét, az elhallgatás problémáját vizsgálja több 20. századi regény szövegében, rámutatva arra is, hogy vizsgálódásának tárgya nem pusztán regénytechnikai kérdés. Az elemzett művek között találunk közismert regényeket (Kosztolányi Dezső: *Édes Anna,* Virginia Woolf: *Mrs. Dalloway*), de nálunk, érthetetlen okokból kevésbé ismerteket is (E. M. Forster: *Út Indiába,* Carlson Mc Cullers: *Magányos vadász a szív*, Djuna Barnes: *Éjerdő).*

A modern magyar líra olvasói előtt bizonyára nem ismeretlen Pilinszky János híres *Négysorosa,* amely az elhallgatásos alkotói stratégia egyik mesterműve. Pilinszky lírájának egyébként is az egyik legfontosabb építőköve a csend, az elhallgatás. Az elhallgatásos alkotói stratégia azonban a modern epika történetét is végigkíséri, különösképpen az angolszász modernizmusét. Ez a fajta regény- vagy elbeszéléspítkezés azóta vált uralkodóvá a modern epikában, hogy az író kénytelen volt lemondani a mindentudó elbeszélő író és olvasó számára egyaránt kényelmes pozíciójáról. A döntő lökést ehhez a *point of view* technika megjelenése adta, amelynek kitalálója és első alkalmazója az a Henry James volt, akinek Virginia Woolf éppoly adósa, mint Hemingway és számtalan kortársuk. A nézőpontváltásos technika az elhallgatásokból építkező írói stratégiák egyik alapja. Mindez természetesen az olvasót is új helyzetbe hozza: passzív befogadás helyett aktív, résztvevő, a regényt az íróval közösen megalkotó szerepre kényszeríti. Más kérdés, talán nem tartozik ide, csupán a margón jegyzem meg, hogy a pusztán szórakoztatásra vágyó, a passzívan olvasókat, ez riasztja el attól, hogy fellapozzák a modern próza értékesebb műveit.

Zsadányi Edit könyve arról győz meg bennünket, hogy az elhallgatásos módszer sokféleképpen alkalmazható a modern regényírásban, hogy az elhallgatás része, nemegyszer a legfontosabb komponense a mű üzenetének, s nélküle elképzelhetetlen a mű szélesebb horizontú interpretációja. Dolgozatának egyik legbravúrosabb része az, amikor az elhallgatások eltérő funkcióira mutat rá Virginia Woolf és Kosztolányi Dezső regényeiben. „A két regényben az irodalmi elhallgatásoknak eltérő funkció tulajdonítható. A *Mrs. Dalloway*ben a verbális kommunikáció lehetőségeinek kiszélesítését, az *Édes Anná*ban a kommunikáció kiüresedését hangsúlyozzák." Vagyis, ami első pillantásra szimpla regénytechnikai kérdésnek látszik, arról a könyv elemzései kiderítik, hogy távolról sem az.

Talán megkockáztathatom a merésznek tűnő jóslatot, hogy *A csend retorikája* egyike lesz azoknak a fontos, ha ugyan nem nélkülözhetetlen elméleti alapvetéseknek, amelyek segítik az olvasót eligazodni a modern epika szövevényesnek tűnő világában. Remélhetőleg kötelező olvasmány lesz a magyar tanszékek diákjai számára csakúgy, mint a modern irodalmat közép- vagy felsőfokon oktató pedagógusoknak is.

Grendel Lajos

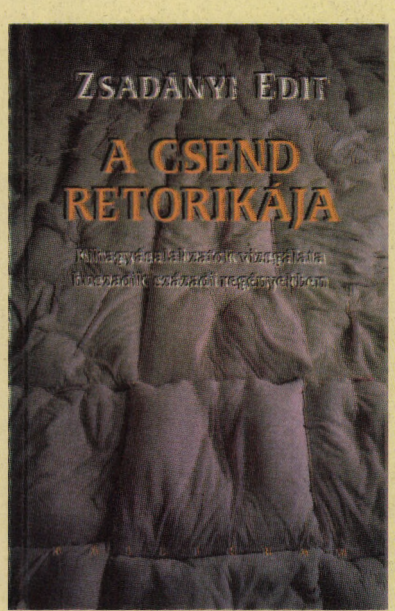

Zsadányi Edit
A csend retorikája
Kalligram
Kötve, 208 old., 12,2x18,6 cm
bolti ár: 179 Sk **kedvezménnyel: 159 Sk**

Zsadányi Edit (1965) az ELTE Összehasonlító Irodalomtörténeti Tanszékének oktatója – elsősorban irodalomelmélettel, azon belül is főként dekonstrukcióval, narratológiával és feminista kritikával foglalkozik.

MŰVÉSZET

Nemes Mihály
Magyar viseletek története
Méry Ratio

Az 1896-os millennium jegyében alkotta meg művét a festő és illusztrátor. A könyv áttekintést ad arról, hogy az egyes évszázadokban milyen viseletekbe öltöztek eleink.
Kötve, 96 old., 21x29 cm
bolti ár: 590 Sk
kedvezménnyel: 539 Sk

Litomericzky Nándor
Európa-udvar
Palatinus

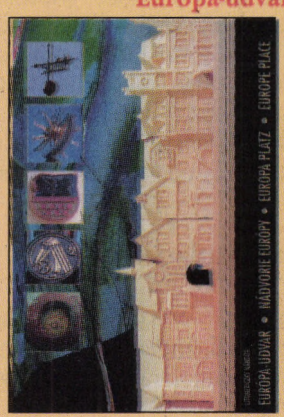

Egyedülállóan szerkesztett, exkluzív kivitelezésű, négynyelvű – magyar, szlovák, német és angol – reprezentatív kötet a Komáromban épülő Európa-udvarról. Ennek az „Európa a városban" gondolatnak a szöveges és képes stádiumai: a tervezéstől a kivitelezésig. Színes képekkel.
Kötve, 128 old., 20,4x29,1 cm
bolti ár: 500 Sk
kedvezménnyel 460 Sk

Prokopp Mária
Középkori freskók Gömörben
Méry Ratio

A kötet Csetnek, Gecelfalva, Ochtina, Restér, Hizsnyó, Rákos, Rimabánya, Karaszkó és Rimabrézó templomaiban látható falképeket, töredékeket mutat be.
Kötve, 96 old., 21x29 cm
bolti ár: 590 Sk
kedvezménnyel: 539 Sk

Kassa szerelmesei

Kassa hazafisága csendes volt és szemérmes

A múlt év végén az AB-ART Kiadó gondozásában egy nagy hiányt pótló kiadvány jelent meg, melynek címe *Kassa műemlékei.* A *Kassai műtermek* szerzője, aki egyben e könyv összeállítója is, az újságíróként és kultúraszervezőként ismert Szaszák György ezúttal is kitett magáért. Az előszóban megindokolja, miért tartotta fontosnak, hogy ez a könyv megszülessen.

„Bevallom, gimnazista korom óta elkötelezettje vagyok ennek az ezer esztendő történelmét sugárzó városnak. Azóta élek itt. Igaz, az első emlékképeimen a történelem durva nyomot hagyott" – mondja Szaszák. 1968-at írtak akkor. Kassán ebben az időben mindenhol élesre töltött csövű szovjet tankok álltak. Szaszák ekkor még nem ismerte Tibor Kováč fotóművészt, a prágai iskola növendékét, pedig ő akkor már a múzeum alkalmazottjaként fényképezte a város nevezetességeit. Kováčra munka közben lőtt rá egy orosz katona, de a géppisztolysorozat szerencsére nem oltotta ki az életét, ám azóta tolókocsiban él. Így járja a várost, és fényképezi szeretett Kassáját. A könyv összeállítója az ő látószögén keresztül mutatja be a várost.

Kassáról mindeddig még nem készült a teljesség igényével útikalauz, mert a műemlékek és az épületek java része a város több száz éves magyar múltjához kapcsolódik, s ezt mindmáig nehezen tudja az ország a saját történelme részeként elfogadni.

A könyv sétára hív a városban, hogy felfedezzük annak minden szépségét. Először a Szent Erzsébet Dómba invitál, amely méltán az „európai lélek egyik világítótornya". De a Mihály-kápolna, az Orbán-torony, a színház, a zenélő szökőkút, az Immaculata barokk szoborcsoport is lenyűgöző látvány a Fő utca orsó alakú szigetén.

A Fő utca jobb oldalán a Korinthoszi-csatorna tervezőjének, Gerster Bélának szülőházától a Ferenc-rendi templomig megyünk. Ezen az utcán áll a Fekete Sas, mely egy copfstílusú, kétemeletes épület, amely 1782-ben vendégfogadónak épült. II. József is itt szállt meg 1783 júliusában tett kassai látogatásakor. A városba érkezve itt lakott először Kazinczy Ferenc, a nyelvújítás vezéralakja. Petőfi Sándor szintén e házban szállt meg 1845-ben. Az 1848/49-es szabadságharc után a császári rendőrség a saját céljaira rendezte be az épületet, börtönt is nyitottak benne. Versei miatt itt raboskodott Tompa Mihály is.

Ha továbbmegyünk, meglátjuk a Koldusházat, melyhez egy monda fűződik. Állítólag a régi polgári világban élt a városban egy koldus, akinek sikerült annyi pénzt összekéregetnie, hogy abból mindenki meglepetésére felépíttetett egy gyönyörű palotát. Az oromzat csúcsára ezért helyeztette el a kalapot emelő koldus szobrát. (Kassán a XX. század 90-es éveinek közepétől rendezik meg a városi televíziók filmjeinek nemzetközi fesztiválját, melyen a legjobb alakításokat az Aranykoldus-díjjal jutalmazzák, mely nem egyéb, mint e ház szobrának kicsinyített mása.)

A Fő utca nyugati oldalán csak egy kis sáv maradt meg abból a középkori épületből, melyben 1567-től – Kassára helyezése óta – a Szepesi Kamara működött. A székházon levő emléktábla arról árulkodik, hogy 1788–89-ben Batsányi János is itt hivatalnokoskodott.

Figyelmet érdemel a Hóhér-bástya is, mely a régi védőfalra épült. A Hóhér-bástya udvarán végezték ki régen a köztörvényes bűnözőket. (Ennek Jókai Mór is emléket állított a *Kassai bíró* című elbeszélésében.)

A Mészáros utcában található a Márai-ház. Márai Sándor, a XX. század egyik legnagyobb alkotója nem ebben a házban született (a Fő utcán álló szülőházát lebontották), ám gyermekkorát már ebben az épületben élte le, szüleivel és testvéreivel együtt. Márai szerelmese volt a városnak. Megihlette őt Hufnagel György 1617-ben a városról készített fametszete is, melyen Kassa már teljes és zárt képet mutat. Így ír a városról: „A szászok, akik hatszáz év előtt telepeket építettek a Hernád partján, itt vegyültek érzésben és életmódban legelőbb és legbiztosabban azzal a magyarsággal, amely nemcsak nyelv, vallás és fajta volt, hanem több, erősebb és magasabb rendű igézet. Kassa titka éppen ez a magyarság. A városfalak kapuja felnyílt és beengedte a Bocskai-sapkás magyar urat, a kerekfőveges szász polgárt, s minden időben ellenállhatatlan erővel vonzott mindenkit, aki magyar, Bethlen Gábort és Thökölyt, Rákóczi Györgyöt s a Nagy Fejedelmet, vonzotta az élőket, és messzi földről, Rodostóból hazahívta a halottakat is. Mint minden igazi érzés, Kassa hazafisága is csendes volt és szemérmes."

Szaszák György és Tibor Kováč könyve jó ügyet szolgál, annál is inkább, mert a magyar–német kiadáson kívül angol–szlovák változatban is megjelent, így a hazai városlátogatókon kívül a külföldi turisták is érdeklődve forgathatják ezt az igényes összeállítást. Legyen ez a könyv indíték ahhoz, hogy megszeressék a várost, megismerjék történelmét, és keressék azokat a forrásokat, amelyek elősegítik még alaposabb megismerését.

Horváth Erika

Szaszák György
Kassa műemlékei
AB-ART

A színes fényképekkel gazdagon ellátott turistakalauz végigvezeti a Kassára látogatót a történelmi belváros minden jelentős magyar vonatkozású utcáján és épületén. A kiadvány magyar és német, valamint szlovák és angol változatban is megjelent.

Kötve, 128 old., 15x21 cm
bolti ár: 290 Sk
kedvezménnyel 261 Sk

A Grendel Lajos-sorozat 3 kötete + az új Grendel-regény együtt: 400 Sk

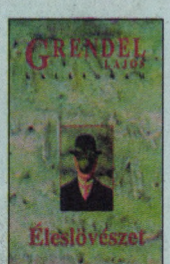

Kötve, 140 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

Kötve, 204 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

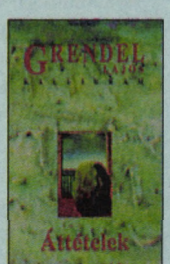

Kötve, 176 old., 12x18 cm
bolti ár: 150 Sk
kedvezménnyel: 127 Sk

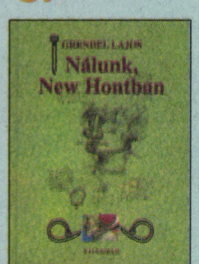

Kötve, 176 old., 16x22 cm
bolti ár: 199 Sk
kedvezménnyel: 169 Sk

Cselényi László olvasónaplója

Kusý és a magyarkérdés

Mi dolgod van neked azokkal a magyarokkal? Ez a címe nem csak a Kusý-kötet egyik tanulmányának, hanem az első ciklusának is, s aligha tévedünk, ha azt állítjuk, hogy az egész kötet címének is beillene, mi több, az egész Kusý-életmű címének is. S hogy mi dolga van neki „azokkal" a magyarokkal? Íme, a válasz: „Semmi. Becsületszavamra semmi. Nincsenek magyar rokonaim. Nem fűznek hozzájuk semmiféle érzelmi kötelékek: sem a férfiakhoz, sem a nőkhöz. Nem nekik dolgozom s nem is fizetnek."

A valódi válasz persze ettől sokkal hosszabb és sokkal bonyolultabb (voltaképpen erről szól az egész kötet), hely híján nem részletezzük, ám aki kíváncsi a továbbiakra is, az nyilván végigolvassa az egész gyűjteményt, s választ kap e bonyolult és Szlovákiában – sajnos – még mindig rázós kérdésre. Mert a Kusý-tanulmányokban sok mindenre választ kap. Példának okáért még arra is – noha természetesen csupán közvetve, hisz a tanulmányok írásakor még nem volt aktuális a kérdés –, hogy tudniillik miért nem lehet a szlovák parlament elnöke még ma sem magyar, noha, mint tudjuk, a választási eredmények alapján ez a poszt a magyar koalíció pártját, illetve annak elnökét illette volna meg.

S hogy mi mindenre találunk még választ Kusý könyvében? Íme, néhány jellemző cím: *A magyarón*; *Az autonómia nem jelent elszakadást, az autonómia legális folyamat*; *A magyar kérdés*; *Az államosított nyelv*; *A magyar kártya*; *A Beneš-dekrétumok*; *Demokrácia a kisebbségek számára is*; *Itt élnek közöttünk*; *A szlovák igazság*; *A szlovák állameszme*; *A magyarok titkainak felfedezése*...

E címlista, gondolom, önmagáért beszél. S hogy visszatérjünk még egy pillanatra az alapkérdésre: „Képzeljék csak el – folytatja Kusý professzor –, hogy valaki megkérdezi a középiskolai tanárt: Mi dolgod van neked a diáklányokkal? Vagy a nemi betegségek szakorvosához fordul: Mi dolgod van neked a prostituáltakkal?"

Megint csak elvágjuk a folytatás fonalát, hisz a válasz egyértelmű. Inkább tegyünk föl magunknak is egy aktuális kérdést: hol a helye Miroslav Kusýnak a jelenlegi szlovák politikában? Tudjuk, hogy sehol. Tekintettel arra, hogy Kusý nem elsősorban irodalmár, hanem politikus és politológus, nem elsősorban az lenne-é az érdekünk, nekünk, magyaroknak, hogy az ilyen gondolkodású politikusokra próbáljuk irányítani a közvélemény figyelmét?

Miroslav Kusý
A magyarkérdés Szlovákiában
Kalligram

A politológus írásaiból másodszor válogat a magyar olvasók számára a kiadó. A *Szlovák vagyok, szlovák leszek* című kötet után (1993) ez alkalommal a neves közéleti személyiségnek olyan cikkei, tanulmányai kerültek egy kötetbe, melyek a Szlovákiában élő magyar kisebbség gondjaival foglalkoznak. Miroslav Kusý a téma kapcsán felmerülő féligazságok, előítéletek ellenében a tárgyilagos elemzés, a józan számvetés és a nyílt párbeszéd mellett tör lándzsát.
Fűzve, 232 old., 12x20 cm
bolti ár: 210 Sk **kedvezménnyel: 189 Sk**

Ahogy az ország pillanatnyi helyzete mutatja, alig egy évvel a köztársasági elnök választása előtt a hatalmi helyzet teljességgel áttekinthetetlen. A koalíció két pártja már bevetett két ágyút, ám a többiek máris jelezték, más ágyúik vannak. A magyarok persze nem nagyon rúghatnak labdába, de ha mindenki mást akar, ők miért ne akarhatnának valakit? S ez nem lehetne más, mint Kusý professzor. Dubček halála óta különben sincs megkérdőjelezhetetlenebb múltú és súlyú szlovák politikus nála: Dubčeknek 1968-as ideológiai titkára volt, Čarnogurskýnak börtöntársa, Havel köztársasági elnök pozsonyi irodájának vezetője, a Charta '77 aláírója, a VPN-nek, a Nyilvánosság az Erőszak Ellen nevű mozgalomnak az egyik alapítója, a csehszlovák szövetségi kormány minisztere, s a Komenský Egyetemnek is rektora volt. Mindehhez persze az egyetlen szlovák, akinek föltehető a kérdés: Mi dolgod neked ezekkel a magyarokkal?

Cselényi László

GYERMEK- ÉS I

M. Csepécz Szilvia
Hess-hegy titka és a fapapucsok
AB-ART

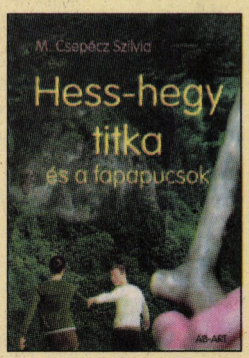

Kalandos történet tetszés szerint választható folytatásokkal tíz éven felülieknek. A szerző fantáziavilágának ismerős és legújabb alakjai egyaránt szerephez jutnak, hogy újrafogalmazzák a gyermek számára a világ fontos, szép vagy elrettentő dolgait.
Kötve, 160 old., 15x20 cm
bolti ár: 150 Sk **kedvezménnyel: 139 Sk**

Kossuth Lajos azt üzente...
Liszka József összeállítása
Lilium Aurum

A kötet képet nyújt arról, milyen formában maradt fenn Kossuth alakja a népdalokban és a prózai népköltészeti alkotásokban a Csallóköztől a Bodrogközig.
Kötve, 54 old., 11,6x15,7 cm
bolti ár: 79 Sk **kedvezménnyel 69 Sk**

Tóth László
A Zöld Vadász
Illusztrálta Š. Horváth Klára
Kalligram

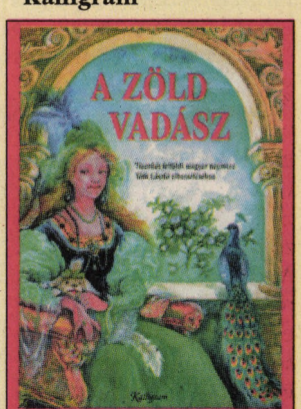

Tizenkét mese – tizenkét kalandos utazás. Emlékezetes és az emlékezetbe idézendő mesés történetek, melyeket valaha csallóközi, mátyusföldi, Nyitra-vidéki, gömöri és bodrogközi mesemondók adtak tovább a gyermekhallgatónak – ezúttal pedig Tóth László feldolgozásában kerülnek az olvasóhoz.
Kötve, 80 old., 17,4x24,3 cm
bolti ár: 180 Sk **kedvezménnyel: 162 Sk**

ÁGI IRODALOM

Vércse Miklós
A Nap leánya
Plectrum

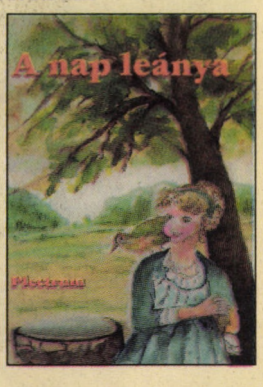

Csaknem húsz mese – a világ minden tájáról: a távoli afrikai és indiai történeteken kívül olasz és görög, valamint szlovén, luzsicai szerb és szlovák is. A többségükben állatmeséket tartalmazó kötetet Lábik János színes rajzai díszítik.
Kötve, 64 old., 17,4x24,3 cm
bolti ár: 136 Sk **kedvezménnyel: 120 Sk**

Szlovákia védett állatai
Hasák György összeállítása
Lilium Aurum

Félszáz védett állat lexikonszerű leírása teljes oldalas színes képekkel, az állatok besorolásával, magyar, latin és szlovák nevezéktannal. Tartalmazza Szlovákia védett állatainak jegyzékét veszélyeztetettségük fokának és eszmei értéküknek a feltüntetésével.
Fűzve, 174 old., 12,6x16,5 cm
bolti ár: 155 Sk **kedvezménnyel 145 Sk**

Köbölkúti K. Szilárd
Balamber hun főkirály
AB-ART

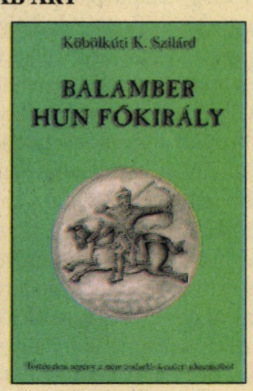

A Németországban élő szerző munkája a népvándorlás kezdeti korába kalauzolja az olvasót. Az Uraltól keletre és nyugatra eső területek sokszínű, tarka világa elevenedik meg előttünk: a természeti viszonyoktól függő népek sorsát meghatározó nomád gazdálkodás és a hatalmas, erőteljes hun birodalom.
Kötve, 240 old., 15x21 cm
bolti ár: 250 Sk **kedvezménnyel 225 Sk**

TÁRSADALOMTUDOMÁNY

Gyurgyík L. – Kocsis A. szerk.
Társadalom – tudomány
Kalligram

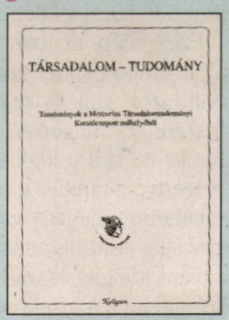

Tanulmányok a Mercurius Társadalomtudományi Kutatócsoport műhelyéből. Gyurgyík László, Vadkerty Katalin, Popély Árpád, Csámpai Ottó, Lanstyák István, Sándor Anna, Bergendi Mónika, Vančóné Kremmer Ildikó és Simon Szabolcs írása a kisebbségi társadalom egy-egy kérdésköréből.
Fűzve, 164 old., 16,7x24,2 cm
bolti ár: 149 Sk
kedvezménnyel: 139 Sk

Magyarok Csehszlovákiában 1918–1938
Szerkesztette Borsody István
Méry Ratio

A mű nemcsak a csehszlovákiai magyarok önismerete szempontjából hasznot hozó, fontos fölvilágosító szerepet hivatott betölteni a magyarországi, erdélyi és délszláv magyarság körében is. A kötet összefogó képet ad a Duna és Tisza fölött és a Tátra alatt élő magyarokról – az 1938-as állapotokat tükrözve.
Kötve, 210 old., 15x21 cm
bolti ár: 290 Sk **kedvezménnyel: 261 Sk**

Kiss József
Kötődések és távlatok
Nap Kiadó

Válogatás a történész újságíró történelmi és kisebbségtörténeti írásaiból. A tanulmányok, esszék a kisebbségi önismerethez és magatartáshoz kínálnak fogódzót és szempontokat az árnyalt múltismeret igényével.
Fűzve, 192 old., 15x21 cm
bolti ár: 160 Sk **kedvezménnyel 120 Sk**

Henkey Gyula
A csallóközi magyarok etnikai embertani képe
Gyurcsó István Alapítvány Könyvek

A csallóközi (s azon belül az alistáli, bősi, nagymegyeri) és a Csallóköz környéki őslakos magyarok embertani jellegének szakszerű feldolgozása. A könyv a tudományos munka és a népszerűsítő irodalom erényeit ötvöző olvasmány.
Fűzve, 116 old., 14,7x21 cm
bolti ár: 100 Sk **kedvezménnyel: 80 Sk**

G. Nagy László
Öltözékek és hajviseletek az ókortól napjainkig
Lilium Aurum

Hatezer év öltözködés- és hajviselet-történetének korszakonkénti áttekintése. Szemléletes, a szerző által bőségesen illusztrált (csaknem négyszáz rajz a hozzájuk tartozó leírással) kötet a stílus, a korszellem és az ember változásairól: hajban és ruhában.
Kötve, 104 old., 21,5x30,2 cm
bolti ár: 192 Sk **kedvezménnyel: 172 Sk**

Dusza István, Kiss József, Lacza Tihamér, Ozogány Ernő, Öllős László
A mi 20. századunk
Lilium Aurum

Mi történt e 100 év folyamán a politikában, a kultúrában, a tudományban? A szerzők vállalkozása ezekre a jövőnket is meghatározó kérdésekre keresi, képekkel is illusztrálva, a legfontosabb válaszokat.
Kötve, 230 old., 21x29 cm
bolti ár: 260 Sk **kedvezménnyel: 249 Sk**

Történetmondás felsőfokon

Azok számára, akik még csak a borítóját látták, s nem lapoztak bele Csicsay Alajos könyvébe, nehéz lesz érzékeltetnem, mi mindenről szól az *Iskolatörténet*. Nagyon leegyszerűsítve azt mondhatnám, a (cseh)szlovákiai magyar iskolák történetéről esik benne leginkább szó, de ez is talányos feladvány. Mert mi is az a szlovákiai magyar iskolák története? Csak a Lilium Aurum Kiadónak – e mostani kötet gondozójának – is több olyan kiadványa jelent már meg, mely a kérdést így vagy úgy megválaszolja, vagy a kérdéses témát valamilyen módon kimeríti.

Nos, Csicsay Alajos *Iskolatörténet*e mindenekelőtt a teljességre törekszik. Ez már a könyv első felütésekor nyilvánvalóvá válik, hiszen *A kezdetekről* című fejezet az iskola (és a tanítás, valamint az oktatás szó és fogalom szerinti) körülhatárolásával indít, időben meg valahová Mezopotámiába irányítja az olvasót, míg a kötet végi *Felhasznált irodalom* a szakma legújabb, XXI. századi forrásait is feltünteti. A közbülső mintegy 270 oldal tartalmáról a negatív meghatározás árulhat el sokat, magyarán: könnyebb megfogalmazni, mi az, amit e teljességből az *Iskolatörténet* nem vállalt. S itt egyvalamit említhetek csak: a tárgyalt anyag szintjén nem vizsgálja a felsőfokú oktatást – igaz, a két háború közti tanárképzés jellemzőit egy rövid fejezetben azért összefoglalja.

Az *Iskolatörténet* két szempont együttes érvényesítésével ragadja meg a (cseh)szlovákiai magyar oktatás jellemzőit, mindenekelőtt helyzetét, jellegét és szerepét: időrendi sorrendben és tematikus egységekben. A két látószög egy ezek fölötti, vezérelvként érvényesülő szemléletmódban egyesül – a kisebbségi iskolarendszer sajátosságainak feltérképezéséhez a mindenkori történelmi (akkor aktuális politikai) helyzet szolgál viszonyítási alapul. Mégis, szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy nem vagy nem elsősorban a könyv felépítéséből, a téma felfogásának fent vázolt rendszeréből kifolyólag válhat az *Iskolatörténet* igazi bestsellerré, hanem sokkal inkább a szerző témamegközelítési, előadói módszerének köszönhetően.

Csicsay Alajos olyan, a tudományos-népszerűsítő szakirodalomével rokon stílusú, szerkezetű és ízlésű közlésmódban taglalja az adott politikai kereteket s jeleníti meg a társadalmi hangulatot, mely nem áll távol a szépirodalom szociográfiai-elbeszélő műfajaitól sem, sőt helyenként kifejezetten az emlékirat-irodalom stílushatásait idézi. Nem történelmet ad elő, hanem a tényeket szervesen a történetmondásba fűzve elmeséli a történteket. Ez a fajta interpretáció úgy tartja fontosnak az olvasói ismereteket gyarapítását, hogy az ismereteket, elsajátításukat és elsajátításuk módját műveltségi kérdésként kezeli, éppen ezért leginkább a szemléltetve magyarázás és az összefüggéseiben értelmezés módszerét alkalmazza az anyag kifejtésében. A kronologikus „iskolatörténet" elemzése során, tehát az 1918-tól nagyjából 2000-ig (2001-ig) tartó időszakot bemutatva, annak egy-egy jellemző szakaszát nagyítja ki, s ezeket utalásokkal kapcsolja-köti a korábban tárgyalt vagy következendő fejezetekhez, témákhoz.

Ezek központjában mindenkor az ember áll, a tanító és a tanuló, a tanár és a diák. S mindazok, akiktől az oktatás és a nevelés e főszereplői függenek, a gondnoktól meg az iskolaorvostól a legfelső politikai vezetőkig, beleértve a tanítást és a tanulást befolyásoló valamennyi negatív és pozitív – történelmi, szociális, adminisztratív, szakmai, kollektív és egyéni, ideiglenes vagy tartósnak bizonyult – körülményt. A kisebbségi helyzetek és szerepek hátterében folyamatosan jelen van a többségi nemzet és az uralkodó államideológia viszonyulása is, és szükség szerint a magyarországi állapotokkal való összevetés nyújtotta tapasztalat. Mi sem természetesebb, hogy az iskoláink történetében a két háború közti, valamint az 1945-től napjainkig tartó két nagy korszakon kívül teret kapnak a jogfosztottság évei is, továbbá a hadifogságba került tanítók áldatlan sorsa. Mint ahogy minden jelentős esemény és mozzanat, mely éppenséggel az iskoláink megmaradásának függvényében vizsgálja megmaradásunk esélyeit.

E rendkívül terjedelmes és sokfelé ágazó tárgykörnek nincs olyan kisebb egysége, melyre a könyv ne térne ki. Nem csak arról van szó, hogy a kisebbségi iskolák ügyével és a tanítással kapcsolatban minden lényeges ismeretet és tudnivalót magában foglal, hanem arról, hogy vállalt feladatának – az iskoláink mindenkori állapotáról nyújt szintézist – nem tud eleget tenni anélkül, hogy – a tájékoztatás teljességét szem előtt tartva – ne kerítsen sort az összkép kialakításához talán nélkülözhető, ám pedagógiai (erkölcsi) szempontból célszerű és fölöttébb hasznos információk, vélemények, attitűdök felmutatására, rövid értékelésére. Így kerül be a történetmondás sodrába a tanulmányi kirándulások, versenyek és a kényszerű szerepvállalások tapasztalatain kívül a hitoktatás kérdéskörre, a cigányság és a zsidóság képzése (múltja és jelene), a könyvtárhelyzet, a szlováknyelvtudás, a lapkiadás, a higiénia, a bérezés (és a tanítók nyugdíja) problematikája... hosszan lehetne sorolni.

Mint a tudományra támaszkodó szakirodalom általában, az *Iskolatörténet* is bőséggel sorakoztat fel, rendez, csoportosít és hasznosít koncepciójának szüksége szerint adatokat, forrásművek eredményeit, kimutatásokat, törvényeket, rendeleteket és előírásokat, ezeket azonban a folyamatok megértéséhez és helyes értelmezéséhez nélkülözhetetlen ismertetés formájában alkalmazza. Leginkább azonban – s azt hiszem, ez adja a könyv egyedi varázsát, lényegében ettől olyan vonzóan olvasmányos és „emberközpontú" – a műfajához hasonló stílusú forrásokat idézi: a republika idejéből főként a Szerényi Ferdinánd szerkesztette *Csehszlovákiai Magyar Tanítók Almanachja* és az Ölvedi László szerkesztette *A visszatért Felvidék adattára* című köteteket (ez utóbbiból a Vájlok Sándor-összefoglalást); az 1945 utáni irodalomból pedig a sorsfordító események közvetlen elszenvedőinek vallomásait: az *Iskolatörténet*éhez hasonló szerkezetű-célzatú könyvek (egyebek közt a Csengerné Kovács Erzsébet írta *„Mint tudomány vásárjába..."* című, egy kisközség, konkrétan Kisújfalu életének és iskolájának történetét bemutató kötetből merítve), vagy a közvetlen érintettek és érdekeltek szóbeli közlése alapján. A nagy történetmondók jól bevált módszere ez: gyűjtsd egy életen át, amit a magad szakmája szerint fontosnak és érdekesnek tartasz, s amikor már mindent, amit megtartandónak s figyelemre méltónak gondolsz, ezt a hagyományként élő tudást add tovább saját életeddel s tapasztalataiddal kiegészítve.

S még valamit ezekhez a könyv varázsának megfejtését firtató széljegyzetekhez. Ha a könyv várható, mert elkerülhetetlen sikerének titkait kutatjuk, nem hagyható figyelmen kívül, hogy az *Iskolatörténet* szerzője több évtizeden át gyakorló pedagógus, pedagógiai szakíró, azaz behatóan ismeri a téma legapróbb részletét is. Az meg, ami ennek a breviáriumként, kortörténeti esszéfüzérként is olvasható könyvnek ugyanilyen érdeme, a lebilincselő stílusa, kétségtelenül a szépíró Csicsay Alajos tollára vezethető vissza.

Azok számára, akik még csak a borítóját látták, s nem lapoztak bele Csicsay Alajos *Iskolatörténet*ébe, azt ajánlom, tegyék meg. Bárhol üssék is fel, biztosra veszem, hogy visszalapoznak az elejére, ha ugyan nem feledkeznek bele annyira az olvasásba, hogy elfelejtenek visszafelé hajtogatni. A legjobb tehát, ha az elején kezdik.

Csanda Gábor

Csicsay Alajos
Iskolatörténet
Lilium Aurum
Fűzve, 276 old., 15x21 cm
bolti ár: 196 Sk **kedvezménnyel: 176 Sk**

Kedves könyvbarátok!

Ha a könyvek közül valamelyik elnyerte tetszésüket, a megjelölt kedvezményes árakon bármelyiket megrendelhetik.

Postacímünk:
Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1
Tel./Fax: 00421-2-544 15 028
e-mail: distribucia@kalligram.sk

1000 Sk feletti megrendelés esetén nem számítunk fel postaköltséget (50 Sk).

Könyvtárak és iskolák, figyelem! 1000 Sk feletti megrendelés esetén 25% kedvezményt biztosítunk.

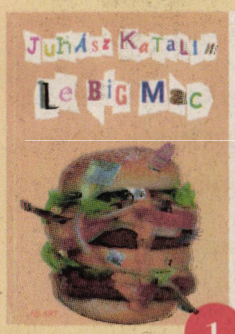

1

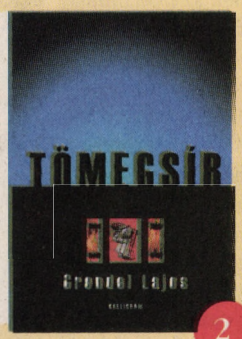

2

3

4

5

MEGRENDELŐLAP

Szerző(k) és cím(ek): .....

.....

.....

.....

.....

.....

A megrendelő neve: .....

Lakhely, utcanév, ház- és irányítószám: .....

A megrendelés kelte, a megrendelő aláírása: .....

Postacímünk: Vydavateľstvo Kalligram, s. r. o.
Staromestská 6/D P. O. Box 223
810 00 Bratislava 1

+ Meglepetés: ajándék könyv!

Ha megrendelésének értéke meghaladja az 1000 koronát, a fenti 5 könyv bármelyikét a megvásároltakhoz csomagoljuk!

Ajándékba a(z)
..... sorszámú könyvet kérem!
A megrendelő aláírása: .....

A Bödők Zsigmond-sorozat 4 kötete együtt: 300 Sk

Fűzve, 144 old., 15x21cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 138 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 104 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Fűzve, 104 old., 15x21 cm
bolti ár: 129 Sk
kedvezménnyel: 99 Sk

Filozopterek az irodalomban 5.

Alkossatok remekműveket, biztatták hajdanában a különböző rendű és rangú párt- és állami hivatalnokok a tollnokokat. Könnyű azt mondani, felelhetjük erre. Minden magára valamit is adó író, természetesen, remekműveket akar alkotni. Ez néha sikerül is neki. Meglehetősen ritkán. Meg aztán, mi az, hogy remekmű? Mitől remek mű a remekmű? Zavaros ügy, nem akarok belegabalyodni.

Szerintem Móricz Zsigmond *A török és a tehenek* című versikéje remekmű. Meg néhány regénye és novellája is. Mégis, regényeinek nagyobbik hányada kitűnő olvasmány ugyan, de nem remekmű. *A török és a tehenek* akkor is remekmű lenne, ha az író semmi egyebet nem írt volna. Az irodalomtörténet-írás azonban nem tartaná őt számon legnagyobbjaink között.

Szerintem a *Légy jó mindhalálig* is remekmű. Molnár Ferenc regénye, *A Pál utcai fiúk* is. Mégsem emlegetjük ezeket a regényeket egy sorban a *Kivilágos kivirradtig*gal, a *Pacsirtá*val, az *Iszony*nyal vagy az *Iskola a határon*nal. Hiába remekművek, valami mintha mégsem lenne rendben körülöttük. Mándy Iván prózájáról sem a *Csutak és a szürke ló* jut elsőnek eszünkbe. Ezek a regények afféle Nemecsekek, közlegények a remekművek között.

Ifjúsági regények, mondjuk, s ebben van valami leminősítés. De tényleg „csak" ifjúsági regények? Jó, akkor mondjuk azt, hogy az ifjúságnak szóló regények. Nos, én ebben sem vagyok biztos. Jó, akkor mondjuk azt, hogy nem olyan komoly és súlyos művek, mint a *Tündérkert* vagy az *Egy polgár vallomásai*. Az, hogy nem komoly művek, nem igaz. Arról pedig nincs tudomásom, hogy az irodalomtörténészek súlyra mérnék az irodalmat. Tehát, hogy *A Pál utcai fiúk* az 10 kilogramm irodalom, az *Iszony* pedig 60.

Akkor hát mi a baj velük? Nagy a gyanúm, hogy velük nincs semmi baj. Velünk van baj. Na nem a laikus, mezei olvasókkal. Ők sosem az irodalomtörténészek szemével olvasnak. Hanem velünk, filozopterekkel van baj. Mi az irodalom több ezer éves történetét hajlamosak vagyunk mindig valamilyen ideológiai vagy tudományos elgondolásnak alárendelni. Ami újnak, nem konvencionálisnak látszik, azt nemegyszer túlbecsüljük, csak azért, mert eltér a szokványostól. Márpedig valamely irodalmi mű újszerűsége önmagában még nem szavatolja a minősége tartósságát is. *A Pál utcai fiúk*ban és társaiban nincs szinte semmi regénypoétikai nóvum. Viszont sugárzik belőlük a gyermeki lélek naiv tisztasága. Az, amit felnőtt fejjel sokan röstellni szoktunk, valami keveset azonban mégis megőriztünk belőle. Ezért olvassuk szívesen újra ezeket a könyveket. És talán ennek a sallangmentes, naiv tisztaságnak köszönhető, hogy ezeken a regényeken nem fog az idő. Hogy remekművek.

Bácsi, kérem, akkor én most remekműveket írjak, vagy életművet? Hm. Fogas kérdés ez, fiam.

Grendel Lajos

Januári számunk nyertesei

Elsősorban is köszönöm a sok levelet, javaslatot, megjegyzést. Némely kérésnek már mellékletünknek ebben a februári számában eleget tudtam tenni, a többit folyamatosan teljesítem.

A sikerlisták feldolgozása folyamatban van, márciusban ebből is közzéteszek egy összegző sorrendet, mely addig még többször is változhat – feltéve, ha továbbra is beküldik jelöléseiket. Természetesen az ajándékozás sem marad majd el: könyvkiadóink gondoskodásának köszönhetően egyre több nyereményre lehet számítani.

Ezúttal a szerencse három olvasónkra mosolygott rá. **Lelkes Ágnes** dióspatonyi olvasónknak küldöm Bödők Zsigmond két könyvét: ***Magyar feltalálók a repülés történetében***; ***Látványos égi jelenségek 2003–2004*** (a Nap Kiadó ajándékai), **Lévai Irén** izsai olvasónknak a szlovákiai magyar költők gyermekverseit tartalmazó ***Csodalámpás*** c. könyvet (a Kalligram ajándéka) és Pénzes István verses magyar történelmének, a ***Lant és kard***nak a legújabb darabját (a Lilium Aurum ajándéka), **Komáromi Norbert** nagysallói olvasónknak pedig Cselényi László ismeretterjesztő irodalmi kézikönyvét (***A számánénektől a posztmodern show-ig***; a Lilium Aurum ajándéka), valamint Puntigán József ***Honismereti kerékpártúrák*** c. könyvét (a Plectrum ajándéka).

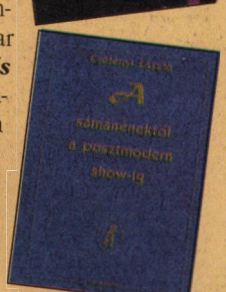

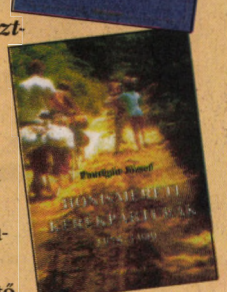

Mindenkinek jó olvasást kívánok!

A szerkesztő

KÖNYVJELZŐ

Az Új Szó könyvekkel és olvasókkal foglalkozó melléklete

Megjelenik havonta egyszer

Készül a Szlovák Köztársaság Kulturális Minisztériumának támogatásával

Szerkeszti: Csanda Gábor

Levélcím: Könyvjelző, Námestie SNP 30, 814 64 Bratislava 1

E-mail cím: konyvjelzo@poetic.com

E számunk szerzői:

Benyovszky Krisztián (1975) Madách-díjas irodalomtörténész (Érsekújvár),

Cselényi László (1938) Kassák- és Madách-díjas költő, műfordító (Pozsony),

Grendel Lajos (1948) Kossuth-díjas író (Pozsony),

Horváth Erika (1978) műfordító, szerkesztő (Vásárút),

Motesiky Árpád (1941) vadászíró, szakíró (Verebély),

Vajda Barnabás (1970) magyar–történelem–angol szakos tanár (Duna utcai gimnázium, Pozsony), szakíró (Dunaszerdahely)

A Könyvjelző legközelebb március 13-án, csütörtökön jelenik meg.